

Yrittäjän uusi mahdollisuus – kansainvälinen vertailu

Lausuntotiivistelmä

Mietintöjä ja lausuntoja 38/2018

Yrittäjän uusi mahdollisuus – kansainvälinen vertailu

Lausuntotiivistelmä

Oikeusministeriö

ISBN PDF: 978-952-259-717-5
Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö
Julkaisutuotanto

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Oikeusministeriö Lainvalmisteluosasto	5.10.2018	
Tekijät	Erityisasiantuntija Pekka Heinonen		
Julkaisun nimi	Yrittäjän uusi mahdollisuus – kansainvälinen vertailu Lausuntotiivistelmä		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisu 38/2018		
Diaari/hankenumero	OM072:00/2017 VN/1608/2018	Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
ISBN PDF	978-952-259-717-5	ISSN PDF	1798-7105
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-717-5		
Sivumäärä	40	Kieli	suomi
Asiasanat	yrittäjät, velkajärjestely, konkurssi, maksukyvyttömyys		
Tiivistelmä <p>Oikeusministeriö julkaisi yrittäjän uutta mahdollisuutta koskevan kansainvälisen vertailun 11.5.2018. Oikeusministeriö pyysi kansainvälisestä vertailusta lausuntoa 46 taholta. Lausuntoja saapui yhteensä 28.</p> <p>Kansainvälisestä vertailusta ja yrittäjän uudesta mahdollisuudesta annetut lausunnot ovat yleisesti ottaen maltillisia. Enemmistö asiasta lausuneista pitää Suomen nykyistä oikeustilaa riittävänä yrittäjän henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumisen kannalta. Yrittäjän uuden mahdollisuuden pääasiallisina esteinä useat lausunnonantajat pitävät muita tekijöitä kuin veloista vapautumista koskevaa lainsäädäntöä.</p> <p>Kansainvälisessä vertailussa kuvattujen ratkaisujen ei katsota olevan suoraan sovellettavissa Suomen järjestelmään. Selvä enemmistö asiaan kantaa ottaneista lausunnonantajista suhtautuu kielteisesti siihen, että yrittäjä voisi vapautua henkilökohtaisesta velkavastuusta konkurssimenettelyn yhteydessä. Lausunnoissa yksilöidyt muutostarpeet koskevat valtaosin velkajärjestelymenettelyä. Sen osalta eniten kannatusta saavat toimenpiteet menettelyyn pääsyn helpottamiseksi sekä yrityksen konkurssimenettelyn ja yrittäjän velkajärjestelymenettelyn yhteensovittamiseksi.</p> <p>Yksikään lausunnonantaja ei pidä velkavastuusta vapautumista koskevia säädösmuutoksia kiireellisinä. Monet lausunnonantajat katsovat, että mahdollisia muutoksia voidaan selvittää ja toteuttaa maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen harmonisointia koskevan direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä.</p>			
Kustantaja	Oikeusministeriö		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Justitieministeriet	5.10.2018	
Författare	Specialsakkunnig Pekka Heinonen		
Publikationens titel	Ny chans för företagare – en internationell jämförelse Sammanfattning av utlåtandena		
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikation 38/2018		
Diarie- /projektnummer	OM072:00/2017 VN/1608/2018	Tema	Betänkanden och utlåtanden
ISBN PDF	978-952-259-717-5	ISSN PDF	1798-7105
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-717-5		
Sidantal	40	Språk	finska
Nyckelord	företagare, skuldsanering, konkurs, insolvens		
Referat	<p>Justitieministeriet gav den 11 maj 2018 ut en internationell jämförelse om möjligheterna att ge företagare en ny chans och sände den på remiss till 46 aktörer. Det inkom totalt 28 yttranden.</p> <p>Allmänt taget är yttrandena om den internationella jämförelsen och en ny chans för företagare moderata. Majoriteten av dem som yttrade sig i ärendet anser att Finlands nuvarande rättsläge är tillräckligt med tanke på att befria företagaren från sitt personliga skuldansvar. Många remissinstanser tycker att de huvudsakliga hindren för att ge företagaren en ny chans är andra än lagstiftningen om befrielse från skulder.</p> <p>De lösningar som beskrivs i den internationella jämförelsen anses inte vara direkt tillämpningsbara i Finlands system. En klar majoritet av remissinstanserna som tog ställning till ärendet förhåller sig negativt till att företagaren kunde befrias från sitt personliga skuldansvar i samband med konkursförandet. De ändringsbehov som identifierades i yttrandena gäller huvudsakligen skuldsaneringsförandet. Till den delen röner åtgärderna i syfte att underlätta tillgången till förandet och samordna företagets konkursförande och företagarens skuldsaneringsförande mest tillslutning.</p> <p>Ingen av remissinstanserna anser att författningsändringarna avseende befrielse från skuldansvar är brådskande. Många remissinstanser anser att eventuella ändringar kan redas ut och genomföras i samband med att direktivet om harmonisering av insolvenslagstiftningar verkställs.</p>		
Förläggare	Justitieministeriet		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Johdanto	7
1.1	Kansainvälinen vertailu	7
1.2	Pyydetty ja saadut lausunnot	9
2	Lausuntojen keskeinen sisältö	11
3	Lausuntopalaute	13
3.1	Yleiset huomiot kansainvälisestä vertailusta	13
3.1.1	Yhteenveto	13
3.1.2	Tuomioistuimet	13
3.1.3	Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset	13
3.1.4	Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat	14
3.2	Suomen nykyinen oikeustila.....	16
3.2.1	Velkavastuusta vapautumista koskeva lainsäädäntö	16
3.2.1.1	Yhteenveto.....	16
3.2.1.2	Tuomioistuimet.....	16
3.2.1.3	Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset.....	16
3.2.1.4	Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat.....	18
3.2.2	Muut huomiot yrittäjän uuden mahdollisuuden esteistä.....	20
3.2.2.1	Yhteenveto.....	20
3.2.2.2	Tuomioistuimet.....	21
3.2.2.3	Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset.....	21
3.2.2.4	Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat.....	21
3.3	Havainnot verrokimaista	24
3.3.1	Yhteenveto	24
3.3.2	Tuomioistuimet	24
3.3.3	Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset	24

3.3.4	Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat	26
3.4	Mahdolliset velkavastuusta vapautumista koskevat säädösmuutokset.....	28
3.4.1	Mahdollisten säädösmuutosten piirissä olevat velalliset.....	28
3.4.1.1	Yhteenveto	28
3.4.1.2	Tuomioistuimet.....	28
3.4.1.3	Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset.....	29
3.4.1.4	Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat.....	29
3.4.2	Mahdollinen maksukyvyttömyysmenettelyjä koskeva muutostarve.....	32
3.4.2.1	Yhteenveto	32
3.4.2.2	Tuomioistuimet.....	32
3.4.2.3	Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset.....	32
3.4.2.4	Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat.....	33
3.4.3	Mahdollisten säädösmuutosten vaikutukset rahoitukseen.....	36
3.4.3.1	Yhteenveto	36
3.4.3.2	Tuomioistuimet.....	36
3.4.3.3	Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset.....	36
3.4.3.4	Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat.....	37
3.4.4	Mahdollisten säädösmuutosten aikataulu.....	38
3.4.4.1	Yhteenveto	38
3.4.4.2	Tuomioistuimet.....	38
3.4.4.3	Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset.....	39
3.4.4.4	Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat.....	39

1 Johdanto

1.1 Kansainvälinen vertailu

Pääministeri Juha Sipilän hallitus on hallitusohjelmassa sitoutunut yrittäjyyden edellytysten parantamiseen ja sopinut toimintasuunnitelmassa vuosille 2017–2019 kilpailukykyä vahvistavista toimenpiteistä, joilla tuetaan yrityksiä niiden kehityskaaren eri vaiheissa. Toimintasuunnitelman mukaan yhtenä toimenpiteenä ”*selvitetään konkurssin tehneiden yrittäjien mahdollisuutta päästä uuteen alkuun tekemällä kansainvälinen vertailu ja ottamalla huomioon komission direktiiviehdotus*”.¹

Oikeusministeriö julkaisi yrittäjän uutta mahdollisuutta koskevan kansainvälisen vertailun 11.5.2018 (Yrittäjän uusi mahdollisuus – kansainvälinen vertailu, Selvityksiä ja ohjeita 5/2018).

Kansainvälisessä vertailussa selvitettiin, miten elinkeinotoiminnan vuoksi velkaantunut yrittäjä voi vapautua henkilökohtaisesta velkavastuustaan 15 Euroopan unionin jäsenvaltion ja Yhdysvaltain lainsäädännön mukaan. Erityisesti vertailussa kiinnitettiin huomiota siihen, tapahtuuko mahdollinen velkavastuusta vapautuminen luonnollisen henkilön konkurssimenettelyn kautta vai jonkin erillisen menettelyn avulla. Lisäksi selvitettiin, mitä edellytyksiä tai rajoituksia kyseisissä valtioissa on asetettu velkavastuusta vapautumiselle. Omana kysymyksenään vertailussa kartoitettiin maksutuomioiden täytäntöönpanokelpoisuuden kestoa verrokkimaissa. Kansainvälisessä vertailussa ei otettu kantaa siihen, tulisiko Suomessa helpottaa yrittäjän henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumista maksukyvyttömyyslainsäädäntöä koskevin muutoksin, vaan vertailun on tarkoitus toimia jatkoselvitysten tukena.

¹ Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015; Ratkaisujen Suomi: Puolivälin tarkistus. Hallituksen toimintasuunnitelma vuosille 2017–2019. Hallituksen julkaisusarja 5/2017.

Kansainvälinen vertailu käsittää kuvauksen Suomen nykyisestä järjestelmästä. Suomessa konkurssilla ei ole jäännösveloista vapauttavaa vaikutusta. Elinkeino toiminnan vuoksi velkaantunut yrittäjä voi vapautua velkavastuusta yksityishenkilön velkajärjestelyssä, jossa maksuohjelman normaali kesto on kolme vuotta. Velallisen maksuvelvollisuus määräytyy hänen maksukykynsä mukaan ja se voidaan ohjelmassa myös poistaa kokonaan, jolloin ohjelman kesto on viisi vuotta. Ohjelman suoritettuaan velallinen vapautuu velkajärjestelyn piiriin kuuluneista jäännösveloistaan. Jos velkaantunut yrittäjä ei hae velkajärjestelyä tai jos hänelle ei voida myöntää sitä esimerkiksi rikospöytäkirjojen velkojen vuoksi, velkoja voidaan periä ulosotossa. Tällöin velkavastuu päättyy viimeistään velan vanhentuessa lopullisesti pääsääntöisesti 15 ja eräissä tapauksissa 20 vuoden kuluttua ulosotto perusteen antamisesta. Lisäksi vuoden 2020 alusta lukien sovelletaan säännöstä, jonka mukaan luonnollisen henkilön sopimusperusteinen rahavelka vanhentuu aina viimeistään 20 ja eräissä tapauksissa 25 vuoden kuluttua velan erääntymisestä.

Vertailun perusteella verrokkimaissa ei tunneta kaikista veloista vapauttavaa yksityisvelallisen likvidaatiomenettelyä. Yhdysvalloissa, Ranskassa, Belgiassa, Romaniassa, Irlannissa sekä Englannin ja Walesin järjestelmässä yksityisvelallinen voi lähtökohtaisesti vapautua jäännösvelkavastuusta likvidaatiomenettelyn kautta tiettyjen velkojen osalta, mutta eräät velkatyytit on rajattu vapautumisen ulkopuolelle ja toisaalta vapautuminen voi muun muassa velallisen moitittavan menettelyn vuoksi estyä kokonaan. Irlannissa sekä Englannin ja Walesin järjestelmässä likvidaatiomenettelyyn voi liittyä pakollinen maksuohjelma, jonka aikana velallinen on velkavastuun päättymisestä huolimatta velvollinen maksamaan velkojaan.

Vertailussa havaittiin, että yrittäjän ja muun yksityisvelallisen velkavastuusta vapautuminen on pääsääntöisesti toteutettu maksuohjelmaan perustuvan menettelyn kautta. Monissa verrokkimaissa (Virossa, Liettuassa, Saksassa, Itävallassa, Espanjassa, Tšekissä ja Sloveniassa) vapautuminen on mahdollista likvidaatiomenettelyn jälkeisessä erillisessä vapautumismenettelyssä, jonka aikana velallisen ansiotulosta jäävä maksuvara käytetään velkojen maksamiseen. Ruotsissa, Tanskassa ja Alankomaissa velkavastuusta vapautuminen tapahtuu suomalaista yksityishenkilön velkajärjestelyä vastaavassa menettelyssä, jolla ei ole välitöntä yhteyttä likvidaatiomenettelyyn. Ruotsin ja Tanskan järjestelmissä on erityinen nimenomaan yrittäjille tarkoitettu velkajärjestelymenettely.

Vertailun perusteella maksuohjelman tai vastaavan maksu- ja vapautumisajan normaali kesto on verrokkimaissa kahdesta kuuteen vuotta, mutta normaali kesto poikkeaminen on melko tavallista ja toisaalta vähimmäis- tai enimmäiskesto ei ole välttämättä määrätty lainkaan. Eräissä verrokkimaissa velkavastuusta vapautuminen ei tapahdu automaattisesti maksuohjelman päätyttyä, vaan esimerkiksi Virossa, Saksassa,

Espanjassa ja Yhdysvalloissa tuomioistuin tutkii ohjelmaan liittyvien velvoitteiden noudattamisen ja antaa erikseen päätöksen velkavastuusta vapautumisesta. Vakuusvelat jäävät säännönmukaisesti vapautumisen ulkopuolelle siltä osin kuin vakuutena olevan omaisuuden arvo riittää velan kattamiseen. Tavanomaista on myös eräiden muiden velkatyyppien, kuten elatusvelkojen ja henkilövahinkoon perustuvien korvausvelkojen, sulkeminen maksuohjelmamenettelyn tai ainakin veloista vapautumisen ulkopuolelle.

Vertailun mukaan maksutuomion täytäntöönpanokelpoisuudelle säädetty lopullinen enimmäiskesto on verrokkimaissa harvinainen. Yleensä maksutuomion täytäntöönpanokelpoisuuden määräajan tai tuomiolla vahvistetun saatavan vanhentumisajan kuluminen on mahdollista katkaista esimerkiksi täytäntöönpanotoimin siten, että ajan kuluminen alkaa alusta.

Vertailun havaintojen kannalta on syytä huomata, että Euroopan komissio on antanut maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen harmonisointia koskevan direktiiviehdotuksen², joka sisältää yrittäjien uutta mahdollisuutta koskevan osuuden. Ehdotuksen mukaan maksukyvyttömän rehellisen yrittäjän tulisi vapautua velkavastuustaan enintään kolmen vuoden pituisen maksuohjelman suorittamisen jälkeen tai kolmessa vuodessa konkurssiin asettamisesta. Jäsenvaltio voisi valita, kumman menettelyn kautta velkavastuusta vapautuminen tapahtuu. Direktiiviehdotuksen käsittely on kesken eikä direktiivin lopullisesta sisällöstä ole toistaiseksi tietoa. Direktiivi tulee joka tapauksessa aiheuttamaan muutoksia kansalliseen maksukyvyttömyyslainsäädäntöön.

1.2 Pyydettyt ja saadut lausunnot

Oikeusministeriö pyysi kansainvälisestä vertailusta lausuntoa 46 taholta. Pyydettyjä lausuntoja saapui 28.

Lausuntoa pyydettiin alla mainituilta tahoilta. Tähdellä (*) merkityt tahot antoivat lausunnon.

Akava ry*
 Business Finland
 Elinkeinoelämän keskusliitto EK*
 Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
 Finanssiala ry*

² Euroopan komission ehdotus 22.11.2016 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ennaltaehkäiseviä uudelleenjärjestelyjä koskevista puitteista, uudesta mahdollisuudesta ja toimenpiteistä uudelleenjärjestelyä, maksukyvyttömyyttä ja veloista vapauttamista koskevien menettelyjen tehostamiseksi sekä direktiivin 2012/30/EU muuttamisesta (KOM [2016] 723 lopullinen).

Finnvera Oyj*
Helsingin hovioikeus
Helsingin ulosottovirasto
Insolvenssioikeudellinen Yhdistys FILA ry*
Kansaneläkelaitos
Keskuskauppakamari*
Kilpailu- ja kuluttajavirasto*
Konkurssiasiamiehen toimisto*
korkein oikeus
Luottomiehet – Kreditmännens r.y.
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry*
OP Ryhmä*
Osuustoimintakeskus Pellervo
Palkansaajien tutkimuslaitos*
professori Tuomas Hupli*
professori emeritus Risto Koulu*
professori Tuula Linna
sosiaali- ja terveysministeriö*
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry*
Suomen Asianajajaliitto*
Suomen Kuntaliitto
Suomen Lakimiesliitto
Suomen Perheyriytysten liitto
Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry
Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry*
Suomen Yrittäjät*
Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.
Takuusäätiö sr.*
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
työ- ja elinkeinoministeriö*
Työeläkevakuuttajat TELA ry*
Työttömien Keskusjärjestö ry
Valtakunnanvoudinvirasto*
Valtiokonttori*
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT*
valtiovarainministeriö*
Vantaan kaupungin talous- ja velkaneuvonta
Varsinais-Suomen käräjäoikeus*
Velkaneuvonta ry*
Verohallinto*
Verohallinto/Harmaan talouden selvitysyksikkö

Muita lausuntoja ei saapunut.

2 Lausuntojen keskeinen sisältö

Kansainvälisestä vertailusta ja yrittäjän uudesta mahdollisuudesta annetut lausunnot ovat yleisesti ottaen maltillisia. Enemmistö asiasta lausuneista pitää Suomen nykyistä oikeustilaa riittävänä yrittäjän henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumisen kannalta. Useat lausunnonantajat toteavat nykyisen yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevan sääntelyn mahdollistavan yrittäjien velkojen järjestelyn ja velkavastuusta vapautumisen. Monissa lausunnoissa velkajärjestelyn maksuohjelman kestoa pidetään kohtuullisena. Muutostarpeita ei pääsääntöisesti nähdä myöskään velkojen vanhentumista koskevassa lainsäädännössä.

Osa lausunnonantajista pitää nykyistä oikeustilaa ainakin osin puutteellisena velkavastuusta vapautumisen kannalta. Kansainvälisessä vertailussa kuvattujen ratkaisujen ei kuitenkaan katsota olevan suoraan sovellettavissa Suomen järjestelmään. Selvä enemmistö asiaan kantaa ottaneista lausunnonantajista suhtautuu kielteisesti siihen, että yrittäjä voisi vapautua henkilökohtaisesta velkavastuusta konkurssimenettelyn yhteydessä. Lausunnoissa yksilöidyt muutostarpeet koskevat valtaosin velkajärjestelymenettelyä, jonka osalta eniten kannatusta saavat toimenpiteet menettelyyn pääsyn nopeuttamiseksi tai yksinkertaistamiseksi sekä yrityksen konkurssimenettelyn ja yrittäjän velkajärjestelymenettelyn yhteensovittamiseksi. Jos veloista vapautumista helpotettaisiin, pääosa asiasta lausuneista lausunnonantajista katsoo, että muutosten tulisi koskea yhtä lailla yrittäjiä kuin muitakin yksityisvelallisia.

Yrittäjän uuden mahdollisuuden pääasiallisina esteinä useat lausunnonantajat pitävät muita tekijöitä kuin veloista vapautumista koskevaa lainsäädäntöä. Valtaosa asiasta lausuneista katsoo, että velkaongelmia korjaaviin toimiin ryhdytään usein liian myöhään erityisesti puutteellisten tietojen ja osaamisen vuoksi. Tästä syystä monissa lausunnoissa korostetaan riittävän neuvonnan merkitystä ja velkaneuvonnan riittävien resurssien tärkeyttä. Lausunnoissa mainitaan myös muuhun lainsäädäntöön ja viranomaiskäytäntöihin liittyviä muutostarpeita esimerkiksi verotuksen, sosiaaliturvan, luottotietojen ja rahoituksen osalta.

Suurin osa lausunnonantajista katsoo, että velkavastuusta vapautumisen helpottamisella voisi olla yrittäjän kannalta kielteisiä vaikutuksia luotonantoon, kuten luoton saatavuuteen, hintaan ja vakuusvaatimukseen. Toisaalta osa lausunnonantajista arvioi tällaisten vaikutusten olevan vähäisiä.

Yksikään lausunnonantaja ei pidä velkavastuusta vapautumista koskevia säädösmuutoksia kiireellisinä. Monet lausunnonantajat katsovat, että mahdollisia muutoksia voidaan selvittää ja toteuttaa maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen harmonisointia koske-

van direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Useissa lausunnoissa painotetaan keinojen ja vaikutusten kattavaa arviointia. Oikeudellisen tutkimuksen lisäksi pidetään tarpeellisena esimerkiksi taloustieteen ja sosiaalipolitiikan tutkimustietoa.

3 Lausuntopalaute

3.1 Yleiset huomiot kansainvälisestä vertailusta

3.1.1 Yhteenveto

Suurin osa lausunnonantajista pitää kansainvälistä vertailua kattavana ja hyvänä kuvauksena verrokkimaiden lainsäädännöstä velkavastuusta vapautumisen osalta. Toisaalta monet lausunnonantajat painottavat tarvetta jatkoselvityksille sekä laajempaa näkökulmaa ja monialaisempaa lähestymistapaa.

3.1.2 Tuomioistuimet

Varsinais-Suomen kärjäoikeus pitää vertailua kattavana ja kiinnostavana.

3.1.3 Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää myönteisenä, että yrittäjän uuteen alkuun liittyviä kysymyksiä selvitetään muun muassa seuraamalla, millä tavoin vastaavia kysymyksiä on muissa maissa ratkaistu.

Valtiovarainministeriön mukaan kansainvälinen vertailu on hyvin laadittu ja se kattaa useita EU-maita sekä Yhdysvallat, joka on tärkeä vertailumaa henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumisen kannalta. Ministeriöllä ei ole lausuttavaa vertailun aineelliseen sisältöön. Velkavastuusta vapautumisen taloudellisten ja yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnin osalta ministeriö korostaa kuitenkin asian eri ulottuvuuksien huomioimista. Eri jäsenvaltioissa ja muualla maailmassa olevan lainsäädännön sisällön lisäksi on saatava käsitys niiden vaikutuksesta yritysten kasvuun ja rahoituksen saataavuuteen. Ministeriön mukaan vaikutuksia on selvitettävä ja arvioitava ennen kaikkea taloustieteen ja mahdollisesti myös sosiaalipolitiikan tutkimuksen näkökulmasta.

Finnvera Oyj pitää kansainvälistä vertailua hyvänä ja seikkaperäisenä.

Konkurssiasiamiehen toimisto toteaa, että niin sanottua henkilökohtaista konkurssia on tyypillisesti puollettu viittaamalla muiden maiden malleihin. Tuore vertailu relevantista verrokkimaista antaa itsessään todellisuus pohjaa käytävälle keskustelulle.

Valtakunnanvoudinvirasto toteaa kansainvälisen vertailun antavan perustietoa verrokkimaiden maksukyvyttömyysmenettelyistä ja melko kattavan kuvan vaihtoehtoista.

Valtiokonttori pitää kansainvälistä vertailua verrokkimaiden osalta kattavana ja katsoo sen antavan hyvän kuvan oikeustilasta Euroopassa ja Yhdysvalloissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja *Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT* toteavat, ettei niillä ole lausuttavaa kansainvälisestä vertailusta.

3.1.4 Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat

Akava ry pitää kansainvälistä vertailua perinpohjaisena ja riittävän laajana. Vertailua voidaan käyttää aineistona siihen, miten ja missä kohdissa yrittäjien velkavastuusta vapautumisen järjestelmää voidaan kehittää nykyisen järjestelmän pohjalta. *Akava ry:n* mukaan uuden alun mahdollisuutta on kuitenkin katsottava laajemmasta näkökulmasta.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK pitää hyvänä ja perusteltuna, että oikeusministeriö on ryhtynyt selvittämään konkurssin tehneiden yrittäjien mahdollisuutta päästä uuteen alkuun. Kansainvälinen vertailu tarjoaa liiton mukaan hyvän pohjan jatkoselvityksille ja mahdollisille toimenpiteille.

Insolvenssioikeudellinen Yhdistys FILA ry:n mukaan selvitys on perusteellisesti laadittu ja kattava.

Keskuskauppakamari pitää selvitystä verrokkimaiden valinnan suhteen riittävän kattavana sekä esitystavaltaan selkeänä. Vertailu tarjoaa hyvän pohjan eri vaihtoehtoja käsittelevälle jatkokeskustelulle, kun maksukyvyttömyysmenettelyjen harmonisoinnista koskeva direktiiviehdotus tulee ajankohtaiseksi.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry pitää kansainvälisen vertailun tehtävänäasettelua perusteltuna ja ajankohtaa hyvänä ajatellen vuoden 2019 eduskuntavaaleja.

OP Ryhmän mukaan kansainvälinen vertailu on suoritettu kattavasti ja antaa erittäin hyvän yleiskuvan siitä, millä tavoin veloista vapautuminen on järjestetty eri maissa.

Palkansaajien tutkimuslaitoksen mukaan kansainvälinen vertailu on mielenkiintoinen tarkastelu eri länsimaiden ylivelkaantuneisuuteen liittyvään lainsäädäntöön ennen

kaikkea yrittäjien näkökulmasta, mutta myös laajemmin. Suomen järjestelmä tulisi lopulta rakentaa siten, että otetaan huomioon vaikutukset työn tarjontaan, korkotasoon, velkojen määrään ja investointeihin.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry toteaa, että vertailussa on selvitetty vain yrittäjien asemaa, vaikka Suomessa on myös muita vähintään yhtä hankalassa asemassa olevia velkaantuneita. Suomen velkavastuujärjestelmää on syytä arvioida ja kehittää kokonaisuutena.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että selvitykseen valittujen valtioiden oikeusjärjestyksien sääntelyn selvittämisellä saavutetaan riittävää vertailukelpoista tietoa muiden valtioiden sääntelystä.

Suomen Yrittäjät toteaa, että suuresta velkataakasta selviäminen järkevässä ajassa on uuden alun kannalta merkityksellinen tekijä. Suomen Yrittäjät haluaa kuitenkin laajentaa yrittäjän uutta alkua koskevaa yhteiskunnallista keskustelua veloista vapautumista laajemmaksi ja tulee esittämään asiaa koskevan tavoiteohjelman syyskaudella 2018.

Takuusäätiö sr. pitää kansainvälistä vertailua mielenkiintoisena ja toteaa sen sisältävän laajasti tietoa muiden maiden käytännöistä maksukyvyttömyyden ratkaisemiseksi, myös kuluttajavelallisten osalta.

Työeläkevakuuttajat TELA ry toteaa, ettei sillä ole lausuttavaa kansainvälisestä vertailusta.

Velkaneuvonta ry:n mukaan kansainvälinen vertailu on varsin kattava ja hyvin toimeksiantoaan vastaava läpileikkaus eri maiden oikeusjärjestelmiin koskien yrittäjien velkavastuusta vapautumista.

Professori Tuomas Hupli toteaa, että kansainvälinen vertailu on laadittu perusteellisesti ja objektiivisesti.

Professori Risto Koulou pitää kansainvälistä vertailua yleiskatsauksena siihen, miten velkaantuneiden yrittäjien velkavastuu on järjestetty eri maissa. Koulun mukaan vertailusta saa varsin luotettavan kuvan verrokkimaiden lainsäädännöstä. Sen sijaan vertailusta ei käy ilmi esimerkiksi kuvattujen mekanismien käyttökokemuksia tai sitä, millaisia tuloksia ne tuottavat. Koulou huomauttaa, että tällainen näkökulma vaatii yleensä empiiristä aineistoa ja monialaista lähestymistapaa. Koulou toteaa vertailun kuvaavan eri maiden järjestelmiä, kun taas erojen ja yhtäläisyyksien hakemista ja selittämistä on hyvin vähän.

3.2 Suomen nykyinen oikeustila

3.2.1 Velkavastuusta vapautumista koskeva lainsäädäntö

3.2.1.1 Yhteenveto

Enemmistö asiaan kantaa ottaneista lausunnonantajista pitää Suomen nykyistä oikeustilaa riittävänä yrittäjän henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumisen kannalta. Useat lausunnonantajat toteavat nykyisen velkajärjestelylainsäädännön mahdollistavan yrittäjien velkojen järjestelyn ja pitävät maksuohjelman kestoa kohtuullisena. Pääsääntöisesti lausunnoissa ei nähdä tarvetta myöskään velkojen vanhentumista koskevan lainsäädännön muuttamiselle. Toisaalta osa lausunnonantajista pitää oikeustilaa ainakin osin puutteellisena. Lausunnoissa yksilöidyt puutteet liittyvät lähinnä velkajärjestelymenettelyyn, johon pääsyä pidetään vaikeana ja menettelyä pitkäkestoisena. Muutamat lausunnonantajat korostavat tarvetta maksukyvyttömyyslainsäädännön kokonaistarkastelulle.

3.2.1.2 Tuomioistuimet

Varsinais-Suomen kärjäoikeuden mukaan Suomen nykyinen oikeustila on riittävä, sillä yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain nykyiset säännökset mahdollistavat nykyisten ja entisten yrittäjien pääsyn velkajärjestelyn piiriin. Lisäksi kärjäoikeus toteaa Suomessa velkojen vanhentuvan lopullisesti pääsääntöisesti nopeammin kuin verrokkimaissa, minkä vuoksi tarvetta vanhentumisaikojen muuttamiselle ei liene olemassa. Kärjäoikeus korostaa, että velan vanhentumisesta annettua lakia sovelletaan myös saatavaan, josta on hankittu täytäntöönpanoperuste.

3.2.1.3 Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan tulisi arvioida, onko lainsäädännössä haasteita, jotka vaikeuttavat yritystoiminnan uudelleen käynnistämistä. Ministeriö katsoo, että kysymystä on syytä arvioida osana maksukyvyttömyyslainsäädännön kokonaisuutta kiinnittäen erityisesti huomiota siihen, missä määrin yksityishenkilön velkajärjestely vastaa näihin haasteisiin.

Valtiovarainministeriö toteaa, että velallisen edun huomioiminen on tärkeää sääntelyn oikeudenmukaisuuden ja kohtuullisuuden näkökulmasta. Toisaalta ministeriö pitää tärkeänä, että mahdollisessa jatkovalmistelussa huomioidaan rahoitusjärjestelmän vauhti ja kansantalouden etu punnittaessa velallisen ja velkojan etunäkökohtia. Ideaa-

listi velkojansuojan taso tulisi asettaa siten, että yrittäjyyden toimintaympäristö on enustettava sekä tervettä kasvua ja riskinottoa rohkaiseva. Velkojansuoja tukee hyvää rahoituksen saatavuutta ja tehokasta riskien hinnoittelua. Jatkovalmistelussa olisi arvioitava, onko Suomen velkojansuojassa sellaisia vinoumia, jotka tulisi korjata ilman, että rahoituksen saatavuus tai rahoitusjärjestelmän vakaus vaarantuisivat. Rahoitusmarkkinoiden näkökulmasta saattaa olla tarpeellista selvittää, millä tavoin eri rahoitusmuotojen velkojansuoja on otettava huomioon tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Ministeriö huomauttaa, että rajat ylittävän luotonannon ja pääomien vapaan liikkuvuuden kannalta olisi tärkeää, että Suomen tuleva sääntely soveltuisi EU:n yhteismarkkinoille. Suomi tukee EU:n tavoitetta vahvasta ja vakautta tukevasta pankkiunionista sekä kasvavista yhteisistä pääomamarkkinoista, joiden roolin kasvattaminen tulee huomioida myös velkojansuojan sisältöä ja mahdollisia muutoksia pohdittaessa.

Finnvera Oyj pitää Suomen nykyistä oikeustilaa riittävänä yrittäjän henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumisen kannalta. Yksityishenkilön velkajärjestelyä koskeva lainsäädäntö mahdollistaa yrittäjän henkilökohtaisten ja yritystoimintaan liittyvien velkojen järjestelemisen. Velkajärjestelyn maksuohjelman kesto on kohtuullinen ja täyttää maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen harmonisoinnista annetun direktiiviehdotuksen vaatimukset.

Konkurssiasiamiehen toimisto pitää Suomen nykyistä oikeustilaa riittävänä. Suomen järjestelmä, jossa maksukyvyttömyysmenettelyt ja lopullinen vanhentuminen luovat kokonaisuuden, toimii hyvin.

Valtakunnanvoudinviraston mukaan ei ole yksiselitteisesti vastattavissa kysymykseen, onko Suomen nykyinen oikeustila riittävä vapauttamaan yrittäjän henkilökohtaisesta velkavastuusta. Suomen velkajärjestelylainsäädäntö on kehittynyt koko ajan vastaamaan yhä paremmin ajankohtaisiin haasteisiin eikä Suomi kansainvälisessä vertailussa nouse esiin erityisen ankarana tai helppona maana arvioitaessa yksityishenkilön mahdollisuutta saada velkansa järjestelyä. Ongelmana Valtakunnanvoudinvirasto pitää velkajärjestelymenettelyn monimutkaisuutta ja kestoa. Velkajärjestelyjen määrä ei ole Suomessa kovin korkea suhteessa ulosoton asiakasmääriin, mikä voi kertoa siitä, että velkajärjestelyyn pääseminen ei ole kovin helppoa. Lisäksi velkajärjestelyn hakeminen edellyttää yleensä vakiintunutta taloudellista tilannetta, ja vaikeuksiin ajautunut yrittäjä saa velkojen lopullisen tilanteen selville usein varsin pitkällä viiveellä.

Valtiokonttori pitää Suomen nykyistä oikeustilaa riittävänä ja toteaa, että yrittäjällä on nykyisen lainsäädännön puitteissa mahdollisuus järjestellä velkavastuitaan sekä yritystoiminnan aikana että sen päätyttyä. Valtiokonttori ei pidä velkajärjestelyyn pääsyn kynnystä erityisen korkeana. Valtiokonttorin mukaan myöskään Suomen lainsäädännön mukaista velkojen vanhentumisaikaa ei voida pitää erityisen pitkänä. Vertailun valossa lopullinen vanhentuminen 15 tai 20 vuoden kuluttua tuomion antamisesta on

poikkeuksellista. Valtiokonttori kiinnittää muun lisäksi huomiota siihen, että maksuvapautuslain (529/1980) ja erityislakeihin otettujen harkinnan varaisten kohtuullistamissäännösten avulla on mahdollista oikaista yksittäistapauksissa tilanteita, joissa velkavastuu on muodostunut kohtuuttomaksi.

Verohallinnon mukaan Suomen nykyinen oikeustila on riittävä. Verohallinto toteaa, että verovelat vanhentuvat viidessä vuodessa niiden määräämistä, maksuunpanoa tai erääntymistä seuraavan vuoden alusta lukien eikä osakeyhtiön verovelasta voi syntyä henkilökohtaista vastuuta yritystoiminnasta vastanneelle luonnolliselle henkilölle.

3.2.1.4 Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat

Akava ry toteaa, että Suomen järjestelmä on kansainvälisessä vertailussa vastaava kuin muissakin maissa. *Akava ry* pitää kuitenkin konkurssia koskevaa lainsäädäntöä puutteellisena.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK pitää tarpeellisena sen selvittämistä, miten yrittäjän uuden alun esteitä voitaisiin poistaa tai lieventää lainsäädännön keinoin. Liitto toteaa, että maksukyvyttömyyslainsäädäntö on olennainen osa talouden dynamiikkaa ja vaikuttaa osaltaan sen toimivuuteen.

Finanssiala ry ei pidä Suomen nykyistä oikeustilaa puutteellisena. Yrittäjävälillisen asemaa on kohennettu suhteellisen hiljattain mahdollistamalla yksityisen elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnasta aiheutuneiden velkojen uudelleenjärjestely yksityishenkilön velkajärjestelyssä. Lisäksi vertailu osoittaa Suomessa käytössä olevien vanhentumisaikojen kohtuullisuuden useisiin verrokkimaihin nähden.

Insolvenssioikeudellinen Yhdistys FILA ry ei pidä Suomen nykyistä oikeustilaa puutteellisena, koska henkilökohtaisia ja yritystoimintaan liittyviä velkoja on mahdollista järjestellä yksityishenkilön velkajärjestelyssä. Maksuohjelman pituutta voidaan pitää yleisesti ottaen kohtuullisena aikana ja se lähtökohtaisesti täyttää maksukyvyttömyyslainsäädännön harmonisoimista koskevan direktiiviehdotuksen vaatimukset.

Keskuskauppakamari toteaa, että kansainvälisen vertailun perusteella Suomen nykyinen oikeustila näyttää toimivan samansuuntaisesti usean muun verrokkimaan kanssa.

OP Ryhmä pitää Suomen nykyistä oikeustilaa riittävänä. *OP Ryhmän* mukaan kansainvälisestä vertailusta käy ilmi, että tilanne Suomessa ei ole veloista vapautumisen suhteen millään lailla poikkeuksellinen. Maksuohjelman pituus on vertailun perusteella lyhyt. Maksutuomion täytäntöönpanon rajaaminen ja sille asetettu lopullinen enimmäiskesto ovat poikkeuksellisia muihin maihin verrattuna.

Palkansaaajien tutkimuslaitos pitää velkajärjestelyä koskevaa lainsäädäntöä puutteellisenä, koska velkajärjestelyn piiriin tulee vain murto-osa ylivelkaantuneista. Ulosoton 15 vuoden täytäntöönpanoaika on Palkansaaajien tutkimuslaitoksen mukaan velallisen näkökulmasta vertailun valossa kansainvälisesti poikkeuksellisen pitkä aika.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:n mukaan Suomen nykyinen velkajärjestelyä koskeva lainsäädäntö on puutteellista eikä moni ylivelkaantunut saa tarvitsemaansa apua. Ulosoton täytäntöönpanoa voitaisiin kaikkien velallisten osalta lyhentää.

Suomen Asianajajaliiton mukaan konkurssin tehneiden yrittäjien uusi mahdollisuus vaikuttaa olevan mahdollista järjestää Suomen voimassa olevalla sääntelyllä. Asianajajaliiton mukaan olisi kuitenkin hyvä selvittää, olisiko yhtiömuotoisen yrityksen konkurssimenettelyn yhteydessä mahdollista järjestellä myös luonnollisen henkilön maksettavaksi jäävät jäännösvelat tai aloittaa yrittäjää koskeva jäännösveloista vapauttava konkurssimenettely. Erillisenä huomiona Asianajajaliitto toteaa, että vahvistettu jakoluettelo voisi toimia täytäntöönpanoperusteena kaikkien konkurssivelkojen osalta myös konkurssin jälkeen.

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry toteaa, että kysymys siitä, tuleeko ja missä laajuudessa entinen yrittäjä vapauttaa konkurssi- tai muussa menettelyssä yritystoiminnassaan syntyneistä veloista, on lainsäätäjälle kuuluva arvopohjainen poliittinen valinta, jonka sisältöön Tuomariliitolla ei ole kantaa. Tuomariliitto tuo kuitenkin esiin, että Suomessa on jo nyt kattavat yrityssaneeraus- ja yksityishenkilön velkajärjestelymenettelyt, joilla haluttava velkavapautus voidaan toteuttaa.

Suomen Yrittäjät ei pidä Suomen nykyistä oikeustilaa riittävänä. Suomen Yrittäjien mukaan Suomen maksukyvyttömyyslainsäädäntö on kansainvälisessä vertailussa kokonaisuudessaan tehokas, mutta velkajärjestelyä ei voida sanoa tehokkaaksi. Suomen Yrittäjät pitää perusteltuna, että Suomessa tehdään lähivuosina koko maksukyvyttömyyslainsäädännön kokonaistarkastelu ja -uudistus. Tarkastelun keskiöön tulee ottaa yritysten tarpeet.

Takuusäätiö sr. pitää Suomen nykyistä oikeustilaa riittävänä. Takuusäätiö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että pienyrittäjät ovat hyödyntäneet mahdollisuutta hakeutua yksityishenkilön velkajärjestelyyn hyvin pienissä määrin. Sama koskee kuluttajavelallisia, jos vertailumittariksi otetaan ulosottovelallisten tai maksuhäiriöisten henkilöiden lukumäärä.

Velkaneuvonta ry pitää Suomen nykyistä oikeustilaa riittävänä. Velkaneuvonta ry katsoo lainsäädännön tällä hetkellä mahdollistavan riittävät järjestelykeinot, jotta yrittäjä saa uuden mahdollisuuden.

Professori Tuomas Huplin mukaan Suomen nykyinen oikeustila on riittävä. Yrittäjä voi vapautua velkavastuusta usealla keinolla: tuomioistuimen vahvistamalla maksuohjelmalla sekä ulosottooperusteen vanhentumisella ja velkasuhteen aineellisoikeudellisella lopullisella vanhentumisella. Lisäksi Hupli huomauttaa, ettei myöskään maksukyvyttömyysmenettelyjen harmonisointia koskeva direktiiviehdotus edellytä Suomelta kansallisen lain muuttamista maksuohjelman keston osalta.

Professori Risto Koulun pitää Suomen nykyistä erilliseen veloista vapauttavaan menettelyyn perustuvaa mallia lähtökohtaisesti huonoimpana verrattaessa sitä integroituun malliin (vapautuminen osana konkurssia tai ulosottoa) tai linkitettyyn malliin (vapautumismenettely seuraa automaattisesti primäärimenettelyä). Koulun mukaan pitkäkestoisuus on nykyisen yksityishenkilön velkajärjestelyn akilleenkantapää. Siihen hakeudutaan vasta pitkään kestäneen ulosoton ja konkurssin jälkeen, menettely kestää lähes vuoden, ja se tuottaa kolmivuotisen maksuohjelman. Erillisten menettelyjen järjestelmä ei myöskään ole yksinkertainen, ja velkajärjestelyprosessi kärsii monivaiheisuudesta. Koulun mukaan myös kustannustehokkuus on huono, koska velallisen taloudellisesta asemasta ja velkaantumisen syistä aikaisemmin koottua tietoa ei käytetä hyväksi. Lisäksi Koulun mukaan myös kustannustehokkuus on huono, koska velallisen taloudellisesta asemasta ja velkaantumisen syistä aikaisemmin koottua tietoa ei käytetä hyväksi. Lisäksi Koulun mukaan myös kustannustehokkuus on huono, koska velallisen taloudellisesta asemasta ja velkaantumisen syistä aikaisemmin koottua tietoa ei käytetä hyväksi. Lisäksi Koulun mukaan myös kustannustehokkuus on huono, koska velallisen taloudellisesta asemasta ja velkaantumisen syistä aikaisemmin koottua tietoa ei käytetä hyväksi.

3.2.2 Muut huomiot yrittäjän uuden mahdollisuuden esteistä

3.2.2.1 Yhteenveto

Yrittäjän uuden mahdollisuuden pääasiallisina esteinä monet lausunnonantajat pitävät muita tekijöitä kuin velkavastuusta vapautumista koskevaa sääntelyä. Lausunnoissa mainitaan muuhun lainsäädäntöön ja viranomaiskäytäntöihin liittyviä muutostarpeita esimerkiksi verotuksen, sosiaaliturvan, luottotietojen ja rahoituksen osalta. Valtaosa asiasta lausuneista katsoo, että velkaongelmia korjaaviin toimiin ryhdytään usein liian myöhään erityisesti puutteellisten tietojen ja osaamisen vuoksi; useat lausunnonantajat korostavat riittävän neuvonnan merkitystä. Muutamat lausunnonantajat pitävät ongelmana konkurssiin liittyvää kielteistä asenneilmapiiriä.

3.2.2.2 Tuomioistuimet

Varsinais-Suomen kärjäoikeus pitää pääasiallisena esteenä yrittäjän uudelle mahdollisuudelle tiedon ja neuvonnan puutetta. Kärjäoikeuden mukaan velkaneuvonnalla ei ole riittävästi resursseja, mikä koskee yrittäjien lisäksi myös muita yksityishenkilöitä.

3.2.2.3 Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset

Valtiovarainministeriö pitää rehellisesti toimineiden yrittäjien kannalta tärkeänä, että yritystoiminnan epäonnistuksessa koko tulevaisuutta ei leimaa varjo epäonnistumisesta; konkurssia ministeriö pitää edelleen yksityishenkilöä voimakkaasti leimaavana prosessina. Lisäksi ministeriö toteaa, että hyvin voimakasta kasvua tavoittelevien alkuvaiheen yritysten voi olla vaikea saada velkarahoitusta perinteisistä rahoituslähteistä.

Finnvera Oyj katsoo, ettei Suomen nykyinen lainsäädäntö aseta erityisiä esteitä yrittäjyydelle ja rehellisen yrittäjän uudelle mahdollisuudelle. Konkurssitausta ei ole yksittäinen este myöskään rahoituksen saantiin, mikäli asiassa ei ole ollut esimerkiksi rikollista toimintaa. Sen sijaan uuden yrittäjyyden mahdollisuuteen voivat vaikuttaa luottotietomerkinnot, joiden osalta lainsäädäntöä tulisi tarkistaa. Konkurssista mahdollisesti aiheutuvien maksuhäiriömerkintöjen perusteiden merkitys käytännön luotonantoon tulisi yleisesti arvioida.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto toteaa, että Suomen yksityishenkilöiden ylivelkaantumisongelmiä helpottamaan luotu järjestelmä on osoittanut toimivuutensa. Sen sijaan ongelmana on saada riittävästi apua ja neuvoa velkajärjestelyasian eteenpäinviemiseen, koska talous- ja velkaneuvonnan resurssit ovat olleet riittämättömät neuvonnan tarpeeseen nähden. Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan on tosiasia, että yksityishenkilön velkajärjestely myönnetään vuosittain vain murto-osalle niistä ylivelkaantuneista, joilla olisi siihen lainsäädännön perusteella mahdollisuus.

Konkurssiasiamiehen toimiston mukaan yrittäjät hakeutuvat liian myöhään vapaaehtoisten tai lakisäätteisten menettelyjen piiriin. Olisi pohdittava, miten tähän seikkaan voitaisiin vaikuttaa ilman lainsäädäntötoimia tai lainmuutoksilla.

Valtakunnanvoudinvirasto katsoo, että velkaneuvontaan panostaminen voisi edistää yrittäjänä toimineiden luonnollisten henkilöiden pääsyä velkajärjestelyyn.

3.2.2.4 Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat

Akava ry toteaa, että henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumista on arvioitava myös sen käytännön toimivuuden kannalta, esimerkiksi velkaneuvonnan näkökulmasta. Akava ry:n mukaan voitaisiin selvittää, onko ylivelkaantuneen yksityishenkilön

uuden liiketoiminnan aloittamista ja rahoituksen hankkimista mahdollista helpottaa jollain muulla keinoin kuin velkajärjestelyä koskevan lainsäädännön kehittämällä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK katsoo yritystoiminnan uudelleenkäynnistämisen onnistumisen riippuvan maksukyvyttömyyslainsäädännön lisäksi useista muista sääntelyalueista, kuten verolainsäädännöstä ja viranomaiskäytännöistä sekä sosiaaliturvasta. Liitto kiinnittää huomiota myös siihen, että yrittäjät ja yritykset hakeutuvat usein liian myöhään vapaaehtoisten tai lakisääteisten menettelyjen piiriin. Lisäksi liitto muistuttaa velkakonversiota koskevan sääntelyn uudistamistarpeesta.

Insolvenssioikeudellinen Yhdistys FILA ry ei näe suomalaisen lainsäädännön asettavan mitään erityisiä tai nimenomaisia esteitä yrittäjyydelle ja yrittäjän uudelle mahdollisuudelle. Yleisesti yhdistys toteaa, että velalliset hakevat liian myöhään apua velkaongelmiinsa tai ryhtyvät niiden korjaamiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin, minkä vuoksi velallisia tulisi pyrkiä ohjaamaan ja neuvomaan varhaisemmassa vaiheessa.

Keskuskauppakamarin mukaan esteet yrittäjän uudelle mahdollisuudelle saattavat etenkin pienyrittäjien kohdalla liittyä tiedon ja neuvonnan puutteeseen sekä yhteiskunnan kielteiseen asenneilmapiiriin. Maksuvaikeuksien peitteleminen ja tilanteen pitkitäminen yleensä ainoastaan vaikeuttavat tilannetta jatkotoimien suhteen. Mitä nopeammin rehellisesti toimineet yrittäjät pääsisivät mukaan velkajärjestelyyn, sitä tehokkaampaa olisi todennäköisesti myös velanmaksu ja mahdollisuus uuteen alkuun.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:n mukaan ymmärrys ja osaaminen oikea-aikaisesta menettelyyn hakeutumisesta sekä eri yhtiömuotojen eroista tulisi saada yrittäjien tietoon, mikä vaatii riittävää neuvonnan resursointia. Uuden yritystoiminnan aloittamismahdollisuuden tulee olla nopea etenkin, jos aiempi toiminta on päättynyt ilman edelleen jatkuvia epäselvyyksiä.

OP Ryhmä huomauttaa, että yrittäjän uuden mahdollisuuden esteet eivät koske lainsäädäntöä vaan ennemminkin konkurssiin liittyviä asenteita. OP Ryhmän mukaan tulisi selvittää, pitäisikö yrittäjien pystyä aloittamaan uusi yritystoiminta nopeammin, mikäli edelliseen yritystoimintaan ei liity mitään epäselvyyksiä. Ennakkoperintärekisteriin merkitsemisen yhden vuoden karenssiajan poistaminen tai lyhentäminen mahdollistaisi yrittäjälle nopeammin mahdollisuuden aloittaa uusi yritystoiminta sekä välillisesti parantaisi työllisyyttä. Lisäksi OP Ryhmä katsoo, että nykylainsäädännön mukaista erityssaneerausta haetaan usein liian myöhään.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:n kiinnittää yleisesti kaikkien velallisten osalta huomiota pankkien ja muiden ylivelkaantumisen aiheuttaneiden tahojen vastuuseen.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, ettei lainsäädäntö ole pääasiallinen este yrittäjyydelle ja yrittäjän uudelle mahdollisuudelle. Asianajajaliiton mukaan monilla yrittäjillä ei ole riittävästi tai ollenkaan tietoa maksukyvyttömyyslainsäädännöstä. Puutteellinen tieto johtaa yrittäjät usein epärationaalsiin ratkaisuihin sekä itsensä että yrityksensä kannalta.

Suomen Yrittäjät katsoo, että yrityksellä tulee olla mahdollisuus ja uskallus tarttua talousvaikeuksiin varhaisessa vaiheessa. Jos kuitenkin epäonnistutaan, tulee ihmisellä olla oikeus uuteen alkuun. Suomen Yrittäjien mukaan nykyisessä lainsäädännössä ja käytännöissä on useita esteitä olemassa olevan yritystoiminnan jatkamiselle tai uuden yritystoiminnan perustamiselle esimerkiksi verotuksen, maksukyvyttömyysmenettelyjen, sosiaaliturvan ja luottotietolain osalta. Lainsäädännöllä voi olla kannustinloukku-tyyppisiä vaikutuksia työpaikan vastaanottamisen ja yrittäjäksi ryhtymisen kannalta. Suomen Yrittäjät julkaisee syksyllä 2018 laajan paketin uuden alun esteistä, jotka liittyvät sekä lainsäädäntöön että esimerkiksi viranomaisten toimintatapoihin.

Takuusäätiö sr. toteaa, että nykyisin myös yrittäjille suunnataan pikalainojen kaltaisia kalliita rahoitusvaihtoehtoja, joiden myötä yrittäjän riski ajautua vaikeuksiin kasvaa. Yrittäjien saatavilla olisi oltava riittävästi kohtuuhintaista ja -ehtoista rahoitusta ja toisaalta luotonantajien pitäisi luotettavalla tavalla arvioida rahoitusta hakevan yrittäjän toiminnan kannattavuus ja mahdollisuus suoriutua luoton takaisinmaksamisesta. Myös rahoitusyhtiöiden vastuuta on syytä pohtia. Lisäksi Takuusäätiö kiinnittää huomiota siihen, että pienyrittäjät yrittävät selviytyä liian pitkään omin avuin. Yrittäjillä on oltava riittävästi tietoa tarjolla olevista vaihtoehtoista ja neuvonnasta, jotta he osaisivat hakeutua avun piiriin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja joka tapauksessa nykyistä nopeammin.

Velkaneuvonta ry:n mukaan yritystoiminnan aloittaminen on Suomessa verrattain helppoa, mutta esimerkiksi tilapäiset rahoitusvaikeudet voivat aiheuttaa haasteita. Aloittavalla yrittäjällä pitäisi olla mahdollisuus saada matalalla kynnyksellä kädestä pitäen perehdytystä yritystoimintaan ja apua ongelmatilanteissa muutaman ensimmäisen toimintavuoden aikana. Etenkin yrityksen tilapäisten rahoitusvaikeuksien tilanteissa lainsäädäntö voisi tarjota kevyempiä ratkaisuja isompien talousongelmien torjumiseksi.

Professori Tuomas Huplin mukaan yrittäjän uusi mahdollisuus edellyttäisi sitä, että yrittäjät hakeutuisivat legaaliprosessiin nykyistä aikaisemmin, mikä ei lopulta ole lainsäädäntö-, vaan kulttuurikysymys. Erityisesti muiden velallisten kuin yrittäjien osalta Hupli korostaa, ettei velkaongelmien kasvun syynä ole maksukyvyttömyyslainsäädäntö tai ylipäänsä keinojen riittämättömyys, vaan luoton tarjonnan ja markkinoinnin huomattava ekspansio.

3.3 Havainnot verrokkimaista

3.3.1 Yhteenveto

Pääosa asiasta lausuneista katsoo, etteivät verrokkimaista tehdyt havainnot osoita Suomen nykyistä oikeustilaa puutteelliseksi veloista vapautumisen kannalta. Useat lausunnonantajat huomauttavat, että kansainvälisen vertailun perusteella vapautuminen voidaan toteuttaa monin erilaisin tavoin eikä minkään verrokkimaan ratkaisuja voida suoraan ottaa osaksi suomalaista järjestelmää. Eniten kiinnostusta lausunnonantajissa herättävät Ruotsissa ja Tanskassa käytössä olevat, erityisesti yrittäjille suunnatut velkajärjestelymenettelyt.

3.3.2 Tuomioistuimet

Varsinais-Suomen käräjäoikeus katsoo, että verrokkimaista voidaan saada jotakin lisää suomalaiseen lainsäädäntöön, mikäli nykyistä lainsäädäntöä pitää muuttaa. Käräjäoikeuden mukaan verrokkimaista tehdyt havainnot eivät kuitenkaan osoita, että Suomen oikeuden nykytila on puutteellinen henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumisen kannalta. Käräjäoikeus toteaa, että verrokkimaissa on hyvin erilaiset käytännöt velkavastuusta vapautumiselle eikä minkään verrokkimaan käytäntöä voitaisi suoraan toteuttaa Suomessa. Menettelyä, jossa jotkut vapautuvat veloista konkurssilainsäädännön perusteella ja jotkut velkajärjestelylainsäädännön perusteella, tulee välttää.

3.3.3 Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset

Valtiovarainministeriö toteaa kansainvälisen vertailun osoittavan, että yrittäjän mahdollisuus vapautua henkilökohtaisesta velkavastuusta vaihtelee maittain. Ministeriö katsoo, että pelkästään tämän huomion pohjalta ei ole osoitettavissa yksiselitteistä tarvetta muuttaa Suomen voimassa olevaa sääntelyä. Jos sääntelyä halutaan muuttaa, on päätös hankkeen aloittamisesta tehtävä muilla perusteilla.

Finnvera Oyj:n mukaan kansainvälisen vertailun havainnot eivät osoita, että Suomen nykyinen oikeustila olisi puutteellinen henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumisen kannalta.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto pitää erityisen mielenkiintoisina kehitystä pohjoismaisissa verrokkimaissa Ruotsissa ja Tanskassa, joiden tekemien ratkaisujen toimivuutta on syytä huolella arvioida jatkoselvittelyissä. Ruotsin osalta Kilpailu- ja kuluttajavirasto kiinnittää huomiota loppuvuodesta 2016 voimaan tulleiden lainmuutosten jälkeiseen velkajärjestelyhakemusten huomattavaan kasvuun. Täältä osin Kilpailu- ja kuluttajavi-

rasto viittaa Suomen velkajärjestelylain muutoksiin, joilla mahdollistettiin edelleen harjoitettavaan pienimuotoiseen ammatinharjoittamiseen liittyvien velkojen järjestely. Kilpailu- ja kuluttajaviraston käsityksen mukaan tällaisten hakemusten määrä on jäänyt hyvin vähäiseksi.

Konkurssiasiamiehen toimiston mukaan kansainvälisen vertailun havainnot eivät osoita Suomen nykyisen oikeustilan olevan puutteellinen. Ruotsin ja Tanskan järjestelmien mukaiseen yrittäjän velkajärjestelyyn viitaten Konkurssiasiamiehen toimisto huomauttaa, että Suomessa maksuohjelman normaalikeston yleistä lyhentämistä perusteltiin aikanaan sillä, ettei yrittäjiä voida asettaa tässä suhteessa parempaan asemaan kuin muita velallisia. Argumentin pitävyyttä lienee syytä arvioida uudelleen asian jatkoselvittelyjen yhteydessä ja tarvittaessa kohdentaa mahdollisia uudistuksia nimenomaan yrittäjien asemaan. Konkurssiasiamiehen toimisto jäi kaipaamaan Norjan järjestelmän kuvausta.

Valtakunnanvoudinviraston mukaan vertailun perusteella Suomen oikeustila ei ole poikkeuksellinen tai erityisen puutteellinen. Samaan lopputulokseen voidaan päästä hyvin monen erilaisen käytännön tai menettelyn kautta. Valtakunnanvoudinvirasto huomauttaa, ettei vertailusta ilmene menettelyjen soveltamisen yleisyys suhteessa velallismääriin kussakin verrokkimaassa. Vertailu ei myöskään kuvaa sitä, mikä vaikutus lainsäädännöllä on vapaaehtoiisiin velkajärjestelyihin tai luotonantoon. Valtakunnanvoudinviraston toteaa velkojen perinnän tehokkuuden vaikuttavan siihen, kuinka motivoituneita osapuolet ovat hakemaan vertailussa esitettyihin menettelyihin.

Valtiokonttori toteaa, että verrokkimaiden lainsäädännöissä oli havaittavissa yhteneväisyyksiä, mutta myös selkeästi erilaisia tapoja lähestyä velkavastuusta vapauttamista. Havainnot verrokkimaista eivät osoita Suomen nykyisen oikeustilan olevan puutteellinen henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumisen kannalta. Valtiokonttorin mukaan velkavastuusta vapautettavat velalliset voitaisiin kuitenkin velvoittaa osallistumaan henkilökohtaisen talouden hallintaa käsittelevälle kurssille tai muuhun vastaavaan neuvontaan kuten Yhdysvalloissa.

Verohallinto toteaa kansainvälisen vertailun koskevan lain sisältöä verrokkimaissa eikä sääntelytapojen vaikutusta tai yksinomaan velkavastuusta vapautumisen vaikutusta uuden yritystoiminnan mahdollisuuksiin ole kuvattu, minkä vuoksi verrokkimaiden merkitystä Suomen lainsäädännön kehittämisen kannalta on vaikea arvioida. Velkavastuun ja uuden yritystoiminnan aloittamisen kannalta Verohallinto pitää merkityksellisenä myös esimerkiksi rahoitus- ja velkojansuojajärjestelmää. Lisäksi Verohallinto huomauttaa, että useimmissa maissa verot eivät vanhene yhtä lyhyessä ajassa kuin Suomessa, tai niitä voi periä rajoittamattoman ajan.

3.3.4 Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat

Akava ry:n mukaan kansainvälisesti vapautumisen menettelyt ovat eri maissa erityyppisiä eikä niitä sellaisenaan voida ottaa käyttöön Suomessa.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK toteaa kansainvälisen vertailun osoittavan, että eri maissa velan vanhentumiseen ja lopulliseen lakkaamiseen pätevät varsin erilaiset säännöt. Liitto kiinnittää huomiota muun muassa siihen, että Irlannissa velallinen vapautuu pääsääntöisesti henkilökohtaisesta velkavastuustaan vakuudettomien velkojien osalta automaattisesti yhden vuoden kuluttua konkurssin alkamisesta.

Finanssiala ry toteaa, että harvat ratkaisut ovat verrokkimaista suoraan kopioitavissa, koska ne ovat kehittyneet vuorovaikutuksessa muun oikeusjärjestyksen kanssa; niihin vaikuttavat esimerkiksi yritysrahoituksen käytännöt eri maissa. Finanssiala ry katsoo, että Ruotsissa ja Tanskassa käytössä olevat maksuohjelmajohdantaiset, erityisesti yritys-toiminnasta aiheutuviin velkoihin sovellettavat menettelyt voisivat olla tarkemman selvittämisen arvoisia. Lisäksi voitaisiin selvittää verrokkimaissa hiljattain tehtyjen järjestelmämuutosten vaikutuksista menettelymääriin sekä Yhdysvaltain Chapter 7 -menettelyn onnistumisesta verrattuna muihin amerikkalaisiin menettelyihin.

Insolvenssioikeudellinen Yhdistys FILA ry:n mukaan havainnot verrokkimaista eivät osoita Suomen nykyisen oikeustilan olevan puutteellinen henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumisen kannalta.

Keskuskaupakamari toteaa, että vertailun kohteena olleissa maissa on insolvenssimenettelyjen suhteen jonkin verran eroja ja osin myös säädösten uudistaminen on kehittynyt toisistaan poikkeavin näkökulmin. Keskuskaupakamari kiinnittää huomiota Ruotsissa ja Tanskassa käytössä olevaan, erityisesti yrittäjille tarkoitettuun velkajärjestelymenettelyyn.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:n mukaan Suomi on kansainvälisen vertailun perusteella jokseenkin keskitasoa henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumisen kannalta. Silti on tarkasteltava, millä tavoin Suomeen saadaan kilpailijamaihin verrattuna entistäkin paremmat yrittäjyydellätykset. Liitto pitää kiinnostavana Ruotsin mallia.

OP Ryhmä katsoo, etteivät kansainvälisen vertailun havainnot osoita Suomen nykyisen oikeustilan olevan puutteellinen. Yksittäisen lain kopioimisella toisesta oikeusjärjestelmästä saattaa olla yllättäviä seuraamuksia koko oikeusjärjestelmän kannalta. Tämän vuoksi tulee tarkastella erityisen tarkasti kaikkia niitä välillisiä ja välittömiä seuraamuksia, mitä lainsäädännön mahdollinen muuttaminen aiheuttaa.

Palkansaajien tutkimuslaitoksen mukaan kansainvälisen vertailun havainnot osoittavat Suomen oikeuden nykytilan puutteelliseksi henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumisen kannalta, mutta monimutkaisista malleista ei kannata ottaa mallia ilman erityistä perustelua. Palkansaajien tutkimuslaitos huomauttaa, että vertailusta eivät ilmene velallisten määrät eri järjestelmissä.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry katsoo kansainvälisen vertailun osoittavan, että Suomen nykyinen oikeustila on puutteellinen henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumisen kannalta. Uuden lainsäädännön täytyy kuitenkin olla sopiva kansallisen järjestelmän kanssa. Euroopan unionin jäsenvaltioilla olisi hyvä olla samantyylliset järjestelmät.

Suomen Asianajajaliiton mukaan vertailusta käy ilmi, ettei yhdenmukaisia kehitystrendejä ole olemassa, vaan kukin verrokkimaa on viimeaikaisissa uudistuksissa painottanut erilaisia asioita hakiessaan ratkaisuja velallisryhmien ongelmiin. Verrokkimaista tehdyt havainnot eivät näyttäisi suoraan osoittavan Suomen järjestelmän olevan puutteellinen eivätkä ne tarjoa yksinkertaista suoraan sovellettavaa mallia Suomen lainsäädännön kehittämiseen. Asianajajaliitto pitää kiinnostavina Tanskan, Itävallan ja Belgian käytäntöjä, mutta Suomen lainsäädäntöä kehitettäessä tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei menettelystä tule liian monimutkaista ja että noudatettavat määräajat ovat alkamisajaltaan selkeitä.

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry:n mukaan kansainvälisestä vertailusta voidaan havaita, että eri Euroopan maissa on valittu hyvin erilaisia ratkaisutapoja selvityksen kohteena olleisiin kysymyksiin. Suomen lainsäädäntö vastaa velasta vapauttamista koskevien menettelyjen osalta lopputuloksiltaan varsin hyvin selvityksessä tarkastelluissa maissa omaksuttuja ratkaisuja. Velan lopullisen vanhentumisen osalta Suomen lainsäädäntö on velallisia kohtaan keskimääräistä myönteisempi suhteessa tarkasteluun sisällytettyjen maiden lainsäädäntöihin.

Suomen Yrittäjien mukaan maksuohjelmien pituuksien kannalta suomalaisen järjestelmän voidaan todeta olevan normaalia keskitasoa, mutta laajemmassa tarkastelussa vertailun havainnot kuitenkin osoittavat Suomen nykyisen oikeustilan puutteelliseksi veloista vapautumisen kannalta. Suomen Yrittäjät pitää kiinnostavina malleina esimerkiksi Viron, Saksan, Espanjan ja Itävallan järjestelmiä, joissa konkurssimenettelyn aikana selvitetään velallisen mahdollisuudet päästä velkojen uudelleenjärjestelyn piiriin.

Takuusäätiö sr:n mukaan muiden maiden käytäntöjä on hyvä tuntea, mutta ei välttämättä toteuttaa sellaisenaan. Selkeintä olisi, jos EU-maissa lainsäädäntö olisi mahdollisimman yhtenäinen. Takuusäätiö pitää kiinnostavina Ruotsissa käytössä olevaa yrit-

täjän velkajärjestelyä sekä pakkoakordimenettelyjä. Monessa verrokkimaassa lopullinen vapautuminen velkavastuusta edellyttää kaksivaiheista menettelyä, joka Ta-kuusäätiön mukaan vaikuttaa hakijan näkökulmasta monimutkaiselta.

Velkaneuvonta ry katsoo, että verrokkimaista tehdyt havainnot eivät osoita Suomen nykyisen oikeustilan olevan puutteellinen henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumisen kannalta. Velkaneuvonta ry:n mukaan EU-tasolla menettelyjen yhdenmukaistamista voitaisiin harkita huomioiden eri maiden toimivat kokonaisuudet. Lainsäädäntöä ei pidä kuitenkaan kehittää monimutkaisempaan suuntaan.

Professori Tuomas Huplin mukaan vertailukohteista ilmenee, että peruskysymykset ovat yhteisiä, vaikka lainsäädännöllisissä ratkaisuissa on eroja. Velkavastuusta vapautumiseen löytyy keinoja, mutta niilläkin on rajansa, koska samalla on pidettävä yllä maksumoraalia. Hupli katsoo, etteivät kansainvälisen vertailun havainnot osoita Suomen oikeuden nykytilan olevan puutteellinen eikä vertailujärjestelmissä ole sellaisia erityispiirteitä, jotka olisi selvästi omaksuttava Suomeen. Yhdysvalloista ei ole aihetta ottaa mallia siltä osin kuin siellä on kiristetty veloista vapautumisen edellytyksiä.

3.4 Mahdolliset velkavastuusta vapautumista koskevat säädösmuutokset

3.4.1 Mahdollisten säädösmuutosten piirissä olevat velalliset

3.4.1.1 Yhteenveto

Enemmistö asiaan kantaa ottaneista lausunnonantajista katsoo, ettei yrittäjän velkavastuusta vapautumista tule helpottaa. Jos vapautumista helpotettaisiin, keskeisenä kysymyksenä monissa lausunnoissa pidetään sitä, tulisiko muutosten koskea yrittäjien lisäksi muita yksityisvelallisia. Suurin osa lausunnonantajista kohtelisi kaikkia yksityisvelallisia samalla tavoin, vaikka eräät lausunnonantajat näkevät perusteita myös yrittäjiä koskevalle erityissääntelylle.

3.4.1.2 Tuomioistuimet

Varsinais-Suomen käräjäoikeuden mukaan Suomessa ei tule helpottaa yrittäjän vapautumista henkilökohtaisesta velkavastuusta, koska maksukyvytön yrittäjä pääsee jo nyt helposti velkajärjestelyn piiriin, mikäli hän ei ole menetellyt moitittavalla tavalla. Jos vapautumista helpotettaisiin, säädösmuutosten tulisi koskea yrittäjien lisäksi muita

yksityishenkilöitä. Käräjäoikeuden mukaan yksityishenkilöitä tulee kohdella tasapuolisesti riippumatta siitä, mistä syystä velat ovat syntyneet, jos edellytykset velkavastuusta vapautumiselle täyttyvät.

3.4.1.3 Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset

Finnvera Oyj:n mukaan Suomessa ei tule helpottaa yrittäjän vapautumista henkilökohtaisesta velkavastuusta. Finnvera Oyj ei ota kantaa siihen, tulisiko mahdollisesti tehtävien säädösmuutosten koskea yrittäjien lisäksi muita yksityishenkilöitä. Asiaan vaikuttaa olennaisesti velkaantumisen syy, joten yleisluontoinen arviointi on vaikeaa.

Konkurssiasiamiehen toimiston mukaan Suomessa ei tule helpottaa yrittäjän vapautumista henkilökohtaisesta velkavastuusta. Jos säädösmuutoksia tehtäisiin, Konkurssiasiamiehen toimiston näkemyksen mukaan niiden tulisi koskea vain yrittäjiä. Lainmuutosten tulisi yleisesti ottaen kohdentua vain siihen ilmiöön, johon pyritään vaikuttamaan.

Valtakunnanvoudinvirasto katsoo, että Suomessa tulisi helpottaa yrittäjän vapautumista henkilökohtaisesta velkavastuusta. Valtakunnanvoudinviraston mukaan menestyvä yrittäjä tuo vaurautta koko kansantaloudelle ja siksi lainsäädännön avulla on perusteltua rajoittaa joissakin tilanteissa yrittäjälle kohdistuvia seurauksia, jos yrittäjyyteen liittyvät riskit toteutuvat. Lisäksi sääntelyn tulisi olla ennakoitavaa, jotta myös luotonantajat ja muut sidosryhmät osaavat omassa toiminnassaan varautua riskeihin.

Valtiokonttori katsoo, ettei Suomessa tulisi helpottaa yrittäjän vapautumista henkilökohtaisesta velkavastuusta. Jos vapautumista kuitenkin helpotettaisiin, säädösmuutosten tulisi koskea yrittäjien lisäksi muita yksityishenkilöitä. Valtiokonttori korostaa, että mahdollisia muutoksia suunniteltaessa tulee huomioida olemassa oleva lainsäädäntö eikä rinnakkaisia järjestelmiä tule luoda. Mikäli maksukyvyttömyysmenettelyjen harmonisointia koskeva direktiivi toteutuu esitetyn mallisena, tarvittavat muutokset lienevät toteutettavissa velkajärjestelylakiin tehtävillä muutoksilla. Vapautumisen tulisi tapahtua aina maksuohjelmamenettelyn kautta.

Verohallinnon mukaan mahdollisten velkavastuusta vapautumista helpottavien muutosten tulisi koskea yrittäjien lisäksi muita yksityishenkilöitä.

3.4.1.4 Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat

Akava ry:n mukaan velkavastuujärjestelmän kehittämisessä on tarkasteltava myös ylivelkaantuneita kuluttajia, eikä pelkästään ylivelkaantumistilanteita elinkeinotoiminnan konkurssien yhteydessä.

Finanssiala ry:n mukaan Suomessa ei tulisi helpottaa yrittäjän vapautumista henkilökohtaisesta velkavastuusta. Jos lainsäädäntöä muutettaisiin, muutosten ei tulisi koskea muita yksityishenkilöitä. Finanssiala ry toteaa, että muutoksen rajaaminen yrittäjiin olisi ongelmallista yhdenvertaisuusnäkökulmasta, mutta sen ulottaminen kuluttajavelkoihin johtaisi taas laajakantoisempiin ei-toivottuihin heijastusvaikutuksiin.

Insolvenssioikeudellinen Yhdistys FILA ry katsoo, ettei Suomessa tulisi helpottaa yrittäjän vapautumista henkilökohtaisesta velkavastuusta. Jos vapautumista helpotettaisiin, yhdistyksen mukaan lienee perusteltua, että muutokset koskisivat yrittäjien lisäksi muita yksityishenkilöitä.

OP Ryhmän mukaan Suomessa ei tule helpottaa yrittäjän vapautumista henkilökohtaisesta velkavastuusta. OP Ryhmä ei lähtökohtaisesti näe perusteita sille, miksi yrittäjiä pitäisi suosia kuluttajavelkoihin nähden, vaan veloista vapautumisen keinot tulisi olla tasapuolisia kaikille riippumatta siitä, ovatko velat yritysvelkoja vai yksityistalouden velkoja. OP Ryhmä katsoo, että tasapuolinen kohtelu toteutuu nykyisessä lainsäädännössä.

Palkansaajien tutkimuslaitoksen mukaan olennainen kysymys on, halutaanko luoda erillinen, lempeämpi järjestelmä yrittäjille samaan aikaan kun muiden velallisten järjestelmään ei kosketa. Palkansaajien tutkimuslaitoksen mukaan velkajärjestelyjärjestelmä vaikuttaa keskeisesti ainakin työn tarjontaan, korkotasoon, velkojen määrään ja investointeihin. Jos jokin mainituista vaikutuksista reagoi eri tavalla yrittäjien kohdalla kuin muiden yksityishenkilöiden, voi eriyttäminen olla perusteltua. Siinäkin tapauksessa eriyttäminen voi johtaa siihen, että yrityksiä perustetaan vain lempeämmän velkajärjestelyn takia. Palkansaajien tutkimuslaitoksen mukaan Suomen velkavastuujärjestelmää kannattaisi luultavasti kehittää kokonaisuutena eikä vain yrittäjien osalta.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:n mukaan Suomen velkavastuujärjestelmää on syytä arvioida ja kehittää kokonaisuutena ja myös muut yksityishenkilöt on otettava huomioon vastuusta vapautumista arvioitaessa. Nimenomaan kuluttajien velkavastuu on SAK ry:n näkemyksen mukaan Suomessa kansainvälisesti vertaillen poikkeuksellisen kireä. Esimerkiksi asunovelallisten tulisi voida vakuuden luovutuksen yhteydessä vapautua velkavastuustaan.

Suomen Asianajajaliiton mukaan jatkoselvityksessä voitaisiin selvittää, onko tarvetta kahdelle eri menettelyvaiheelle vai voitaisiinko yrittäjän jäännösvelat järjestellä jo yrityksen konkurssin yhteydessä. Asianajajaliitto katsoo nykyisen sääntelyn vastaavan kuitenkin ei-yrittäjätahojen ongelmien ratkaisemiseen eikä muutoksia siltä osin ole tarpeen laajentaa koskemaan muita kuin yritystoiminnan vuoksi velkaantuneita henkilöitä.

Suomen Yrittäjät katsoo, että Suomessa tulisi helpottaa yrittäjän vapautumista henkilökohtaisesta velkavastuusta. Voimassa olevan velkajärjestelylain ja konkurssimenettelyn uudistamistarpeita on arvioitava osana insolvenssijärjestelmän kokonaistarkastelua.

Takuusäätiö sr. katsoo, ettei Suomessa tulisi helpottaa yrittäjän vapautumista henkilökohtaisesta velkavastuusta, koska yksityishenkilön velkajärjestely on jo yrittäjien ja yritystoiminnan päättäneiden yksityishenkilöiden saatavilla. Jos vapautumista helpotettaisiin, säädösmuutosten tulisi Takuusäätiön mukaan koskea yrittäjien lisäksi muita yksityishenkilöitä.

Velkaneuvonta ry:n mukaan Suomessa ei tule helpottaa yrittäjän vapautumista henkilökohtaisesta velkavastuusta, koska velkajärjestelylaki antaa riittävät mahdollisuudet velkatilanteen järjestelyyn. Jos vapautumista kuitenkin helpotettaisiin, säädösmuutosten tulisi koskea yrittäjien lisäksi muita yksityishenkilöitä.

Professori Tuomas Huplin mukaan Suomessa ei tule helpottaa yrittäjän vapautumista henkilökohtaisesta velkavastuusta, koska liialliset kevennykset aiheuttavat moraalikadon riskin. Huplin mukaan vapautumista helpottavia säädösmuutoksia ei tulisi tehdä myöskään muiden yksityisvelallisten osalta. Hupli pitää ainoana periaatteessa mahdollisena muutoskohteena sitä, että maksukykyongelmista neuvottelemiseen painostettaisiin nykyistä varhaisemmassa vaiheessa. Tämä vaatisi kuitenkin huolellisen valmistelun.

Professori Risto Koulun toteaa, että veloista vapautumisen toimivuutta tulee parantaa. Perustavin oikeuspoliittinen linja koskee Koulun mukaan sitä, puututaanko velkaantuneiden yrittäjien vai ylipäättään velkaantuneiden luonnollisten henkilöiden velkavastuuseen. Pohjoismaita ajatellen on vaikea kuvitella, että nimenomaan velkaantuneiden yrittäjien vapautumista suosiva järjestelmä saisi hyväksyntää. Uuden alun antaminen yrittäjille ei ole sen arvokkaampi tavoite kuin toisen alun takaaminen kuluttaja-palkansaajille. Koulun mukaan yrittäjiä koskevien erillisratkaisujen kaatuvan viimeistään siihen, että myös yrittäjien velkataakassa on tavallisesti mukana sellaisia kulutus- ja muita luottoja, joista kuluttaja-palkansaajan velkataakka koostuu. Lisäksi yrittäjyyttä tukevan velkavastuusta vapautumisen oikeuspoliittisena valintana on, edellyttääkö veloista vapautuminen sitä, että velkaantumista aiheuttanut yritystoiminta on jo lakannut. Koulun mukaan Suomessa yrityssaneerauslaissa on ratkaistu suhteellisen onnistuneesti, miten yritystoimintaan liittyvää velkavastuuta voidaan keventää. Näin ollen uutta lainsäädäntöä tarvitaan vain päättyneestä yritystoiminnasta aiheutuneen velkavastuun keventämiseen. Etusijalla tulisi siten pitää velkavastuusta vapautumisen yleistä mallia, joka käsittää kaikki velkaantuneet luonnolliset henkilöt.

3.4.2 Mahdollinen maksukyvyttömyysmenettelyjä koskeva muutostarve

3.4.2.1 Yhteenveto

Selvä enemmistö asiaan kantaa ottaneista lausunnonantajista suhtautuu kielteisesti siihen, että yrittäjä voisi vapautua henkilökohtaisesta velkavastuusta konkurssimenettelyn yhteydessä. Useat lausunnonantajat eivät pidä myöskään velkajärjestelyä koskevan sääntelyn muuttamista tarpeellisenä. Eniten kannatusta saavat velkajärjestelyyn pääsyn helpottamiseen sekä yrityksen konkurssimenettelyn ja yrittäjän velkajärjestelyn yhteensovittamiseen tähtäävät muutokset. Lisäksi eräät lausunnonantajat katsovat, että yrityksen konkurssipesän pesänhoitajan tietoja voitaisiin hyödyntää paremmin yrittäjän velkojen selvittämisessä. Muutama lausunnonantaja esittää velkajärjestelylain yrittäjiä koskevien säännösten selventämistä.

3.4.2.2 Tuomioistuimet

Varsinais-Suomen käräjäoikeuden mukaan henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumista ei tule helpottaa muuttamalla velkajärjestelyä koskevia säännöksiä, eikä nykyisen järjestelmän rinnalle tule luoda uutta veloista vapauttavaa konkurssimenettelyä. Jos jotakin pitäisi muuttaa kyseisten säännösten osalta, kohdistuu muutostarve käräjäoikeuden mukaan siihen, milloin entinen yrittäjä aikaisintaan voi hakea velkajärjestelyä. Tätä ajankohtaa voitaisiin tarvittaessa aikaistaa esimerkiksi pesänhoitajan antamalla todistuksella silloin, kun yrittäjä ei ole toiminut vilpillisesti, mutta velkojen selvittely ja muut toimet kestävät pitkään. Todistuksen saatuaan yrittäjä voisi hakea velkajärjestelyä. Pesänhoitaja voitaisiin myös velvoittaa ohjaamaan yrittäjä tarvittaessa velkaneuvontaan tai muun asiantuntijan luokse, jos yrittäjä on konkurssin vuoksi tullut maksukyvyttömäksi. Lisäksi käräjäoikeuden mukaan velkajärjestelylain 7 luvun yrittäjiä koskevia säännöksiä voisi tarvittaessa tarkentaa.

3.4.2.3 Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset

Finnvera Oyj:n, Konkursiasiamiehen toimiston ja Valtiokonttorin mukaan henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumista ei tule helpottaa velkajärjestelylainsäädännön muutoksin, eikä yrittäjän tule vapautua velkavastuusta konkurssimenettelyn yhteydessä.

Valtakunnanvoudinvirasto korostaa lainsäädännön selkeyttä ja eri maksukyvyttömyysmenettelyjen yhteensovittamista. Valtakunnanvoudinvirasto katsoo, että henkilökohtaisesta velkavastuusta tulisi vapautua konkurssimenettelyn yhteydessä siten, että vapautumista rajoitettaisiin velallisen taloudellisten olosuhteiden perusteella. Toisaalta

Valtakunnanvoudinvirasto toteaa velkajärjestelylainsäädännön osoittaneen toimivuutensa, minkä vuoksi sen edelleen kehittäminen vapautumisen helpottamiseksi voisi olla kokonaisuuden kannalta selkeintä ottaen huomioon, että yrittäjällä on usein samaan aikaan yritystoimintaan liittyvien vastuiden lisäksi henkilökohtaisia vastuita. Velkajärjestelymenettelyn läpiviemisen nopeuttaminen voisi keventää menettelyä ja toisi kaikille osapuolille nopeammin selvyuden vastuun jaosta.

Verohallinto toteaa, että yhtiömuotojen erilaisuus menettäisi merkityksensä, jos konkurssimenettelyssä voisi vapautua kokonaan henkilökohtaisesta velkavastuusta.

3.4.2.4 Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat

Akava ry:n mukaan konkurssia koskeva lainsäädäntö on puutteellista. Tilannetta voitaisiin parantaa kehittämällä velkajärjestelyn ja konkurssin yhteensovittamista siten, että yhtiön konkurssitilanteessa yksityishenkilön ylivelkaantumisen lisääntymisen riskiä vähennetään ja velkajärjestelyyn pääsemisen prosessia nopeutetaan.

Finanssiala ry:n mukaan yrittäjän ei tule vapautua henkilökohtaisesta velkavastuusta konkurssimenettelyn yhteydessä eikä varsinkaan, jos velallinen on menetellyt moitittavasti. Veloista vapautumista ei tule helpottaa myöskään velkajärjestelylainsäädännön muutoksia. Henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumiselle on jo olemassa toimiva menettely, jonka piiriin ohjautumista voitaisiin tehostaa esimerkiksi velkaneuvonnan voimavaroja lisäämällä.

Insolvenssioikeudellinen Yhdistys FILA ry toteaa, ettei yrittäjän lähtökohtaisesti tulisi vapautua henkilökohtaisesta velkavastuusta konkurssimenettelyn yhteydessä. Mahdollinen velkavastuusta vapauttaminen tulisi toteuttaa velkajärjestelymenettelyn kautta. Toisaalta velkajärjestelylainsäädäntöä ei tule muuttaa veloista vapautumisen helpottamiseksi. Maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen harmonisointia koskevan direktiivin implementoinnin yhteydessä voitaisiin tarvittaessa kuitenkin pohtia, tulisiko velkajärjestelymenettelyä kehittää siten, että sen yhteydessä huomioitaisiin paremmin yrittäjän konkurssimenettely ja siihen liittyvä velkavastuu osana velkajärjestelyä.

OP Ryhmä katsoo, että velkajärjestelyä koskevia säännöksiä ei tulisi muuttaa. Säännökset ovat nykyisellään toimivia ja ottavat riittävästi huomioon sekä velallisen että velkojen oikeudet. Järjestelyn aloittaminen erityisillä vastasyillä on nykyään mahdollista lähes kaikkien velallisten kohdalla. Yrittäjän ei tule vapautua henkilökohtaisesta velkavastuusta konkurssimenettelyn yhteydessä.

Palkansaajien tutkimuslaitos pitää velkajärjestelyä koskevaa lainsäädäntöä puutteellisena, koska velkajärjestelyn piiriin tulee vain murto-osa ylivelkaantuneista.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:n mukaan henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumista tulisi helpottaa muuttamalla velkajärjestelyä koskevia säännöksiä. Yrittäjän ei kuitenkaan tule vapautua henkilökohtaisesta velkavastuusta konkurssimenettelyn yhteydessä. Yrittäjyyteen liittyy mahdollisuus vaurastua mutta myös suuria taloudellisia riskiä. Tämän vuoksi lähtökohtana pitää olla, että yrittäjä vastaa sitoumuksistaan.

Suomen Asianajajaliiton mukaan nykyinen yksityishenkilön konkurssimenettely on yleensä epätarkoituksenmukainen tapa velkaselvittelyyn sekä velkojien että velallisen kannalta. Velkavastuusta tietyn edellytyksin vapauttava konkurssimenettely ja mahdollinen yrityksen konkurssimenettelyn yhteydessä tai siihen liitännäisenä otettava yrittäjän konkurssimenettely voisivat olla tehokas tapa ratkaista yrittäjän uuden mahdollisuuden kysymykset. Olisi myös harkittava, edellyttääkö entisen yrittäjän veloista vapauttaminen maksuohjelman noudattamista määräajan. Lisäksi Asianajajaliiton mukaan yrityksen konkurssipesän pesänhoitajan tehtävät ja asema yrittäjän velkojen selvittelyssä vaativat tarkempaa pohdintaa. Pesänhoitajalle olisi ainakin varattava tilaisuus antaa lausuma yrittäjän velkoja koskevassa asiassa lisäselvityksen saamiseksi. Nykyisen velkajärjestelylainsäädännön esteperusteita Asianajajaliitto pitää sinänsä toimivina. Epärehellistä tai kevytmielisesti velkaantunutta yrittäjää ei tule nykyistä helpommin vapauttaa epärehellisyyden tai kevytmielisyyden vuoksi syntyneistä vastuista.

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry katsoo, että veloista vapautumisen muutokset voidaan toteuttaa olemassa olevia yrityssaneeraus- ja yksityishenkilön velkajärjestelymenettelyjä kehittämällä ja tarvittaessa muuttamalla niiden edellytyksiä. Sen vuoksi Tuomariliitto ei näe välttämättömäksi, että konkurssimenettelyyn kytkettäisiin yhdysvaltalaiseen tapaan yksityishenkilön velasta vapauttavia vaikutuksia.

Suomen Yrittäjien mukaan henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumista tulisi helpottaa velkajärjestelylainsäädännön muutoksin. Yrittäjälle tulisi taata nykyistä nopeampi pääsy velkajärjestelyyn ja selvittää pääsyn esteiden, esimerkiksi aikarajojen, poistamista. Lisäksi olisi selvitettävä ainakin, estääkö velkajärjestelyn estyminen väliaikaisesta syystä nopean uudelleentyöllistymisen ja yritystoiminnan uudelleen aloittamisen, onko elinkeinonharjoittajien velkajärjestely toiminut halutulla tavalla ja voitaisiinko konkurssiprosessiin liittää velkajärjestelyä vastaava menettely, jotta konkurssin tehnyt yrittäjä pääsee nykyistä nopeammin suorittamaan maksuohjelmaansa. Toisaalta Suomen Yrittäjät huomauttaa, että automaattisesti veloista vapauttava konkurssimenettely on Suomen järjestelmälle vieras. Vaihtoehtoisia järjestelmiä tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon myös yritysten rahoituksen saatavuus ja rahoituksen ehdot. Suomen Yrittäjät pitää perustellumpana selvittää, voitaisiinko velkajärjestelyn niin kutsuttua nollaohjelmaa kehittää siten, ettei se olisi kaikkein heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden osalta liian ankara.

Takuusäätiö sr. katsoo, että velkajärjestelymenettelyyn pääsyä tulisi kehittää. Takuusäätiön mukaan velkajärjestelyyn hakeutuminen koetaan monimutkaiseksi ja raskaaksi menettelyksi, jota voitaisiin keventää tai yksinkertaistaa. Toisaalta ongelma on pitkälti siinä, että apua haetaan liian myöhään.

Velkaneuvonta ry katsoo, että laki yksityishenkilön velkajärjestelystä toimii kohtuullisen hyvin ja säännösten muuttamiseen velkavastuusta vapautumisen helpottamiseksi tulee suhtautua pidättyvästi. Velallisten yhdenvertainen kohtelu tulee huomioida samoin kuin velkavastuusta vapautumisen helpottamisen vaikutukset yritysten toimintaympäristöön. Velkaneuvonta ry toteaa, että yrittäjävelallisia koskevat säädökset olisi hyvä ottaa tarkasteluun kokonaisuutena ja miettiä olisiko lainsäädännössä muutostarvetta säännösten yksinkertaistamisen kannalta.

Professori Tuomas Huplin mukaan henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumista ei tule helpottaa velkajärjestelylainsäädännön muutoksin. Hupli näkee ongelmana ikiliikujan, jossa on tasapainoteltava velallisen ja hänen velkojensa intressien välillä. Jatkuvat muutokset heikentävät järjestelmän uskottavuutta. Velkavastuusta ei tulisi lainkaan vapautua konkurssimenettelyn yhteydessä, koska veloista vapautumiseen on jo riittävästi keinoja.

Professori Risto Koulun asettaisi lainsäädäntömuutosten tavoitteeksi joko integroidun mallin (vapautuminen osana konkurssia tai ulosottoa) tai linkitetyn mallin (vapautusmenettely seuraa automaattisesti primäärimenettelyä). Linkittyvää mallia Koulun pitää lakiteknisesti helpompana. Pääsyn linkittyvään vapautusmenettelyyn tulisi kuitenkin olla automaattinen siten, että pääsy evättäisiin ainoastaan yksittäisiltä velallisilta. Vaikein valinta koskee Koulun mukaan vapautumisen mekanismeja eli sitä, vapautuuko velallinen maksuohjelman kautta vai ilman sitä. Koulun mukaan maksuohjelmaan perustuva malli ei ole taloustieteen näkökulmasta kovinkaan suositeltava, koska maksuohjelmien kertymät ovat pieniä ja niihin liittyy transaktiokustannuksia. Suoraa vapautumista voidaan pitää sanktiona velkojalle, joka on syyllistynyt huolimattomaan velaksiantoon. Maksuohjelma-mallia voidaan Koulun mukaan perustella lähinnä sillä, että se ylläpitää maksumoraalia. Koulun katsoo maksuohjelman tai veloista vapautumisen vasta määräajan jälkeen luovan kannustinloukun, joka ei innosta taloudelliseen aloitteellisuuteen ennen määräajan päättymistä. Ohjelman keston olisi Koulun mukaan oltava joka tapauksessa mahdollisimman lyhyt eikä ohjelma saisi sisältää esimerkiksi lisäsuoritusvelvollisuutta. Velkojen tulisi olla vapautumisen piirissä mahdollisimman laajasti ja poikkeuksia sallia vain erityisissä tilanteissa.

3.4.3 Mahdollisten säädösmuutosten vaikutukset rahoitukseen

3.4.3.1 Yhteenveto

Selvä enemmistö lausunnonantajista katsoo, että veloista vapautumista helpottavilla säädösmuutoksia olisi kielteisiä vaikutuksia yritysten rahoitusmahdollisuuksiin, kuten rahoituksen saatavuuteen, hintaan ja vakuusvaatimukseen. Toisaalta osa lausunnonantajista arvioi tällaisten vaikutusten olevan vähäisiä. Muutama lausunnonantaja pitää mahdollisena, että muutoksilla olisi myös maksumoraalia heikentäviä vaikutuksia.

3.4.3.2 Tuomioistuimet

Varsinais-Suomen käräjäoikeuden mukaan lainsäädännön muuttaminen henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumisen helpottamiseksi todennäköisesti kiristäisi yritysrahoituksen ehtoja, mikä heijastuisi yrittäjien mahdollisuuteen saada rahoitusta.

3.4.3.3 Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset

Valtiovarainministeriö toteaa velkojansuojan olevan keskeinen osa hyvin toimivaa pankkijärjestelmää. Velkojansuojan puute nostaa rahoituksen kustannuksia ja pahimmillaan haittaa merkittävästi rahoituksen saatavuutta. Liian heikko velkojansuoja johtaa negatiivisiin kannustinvaikutuksiin. Oikein mitoitettulla velkojansuojalla varmistetaan markkinoiden tasapuolisia toimintaedellytyksiä, kun yritykset voivat luottaa sääntely-ympäristön tasapuolisuuteen. Rahoituksen saatavuudelle pitää olla riittävät kriteerit, jotta varmistetaan velkojansuoja ja estetään moraalikatoa. Ministeriö suhtautuu torjuvasti mahdollisuuteen harjoittaa spekulatiivista yritystoimintaa velkojien kustannuksella. Toisaalta ministeriö katsoo, että yleisen yhteiskunnallisen edun kannalta on tärkeää huomioida yritystoiminnan vaikutukset bruttokansantuotteen kasvuun ja työllisyyteen. Pienten ja keskisuurten yritysten työllistävään vaikutukseen perustuva kansantaloudellinen näkökulma on huomioitava arvioitaessa maksukyvyttömyystilanteiden oikeusvaikutuksia.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto toteaa, että luottojen kasvavat kustannukset ja luoton saannin rajoitukset on nostettu aina esiin velallisten aseman parantamiseksi tehtyjen lainmuutosten yhteydessä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan tällaisia vaikutuksia ei kuitenkaan ole käytännössä tapahtunut esimerkiksi velkajärjestelylakiin tehtyjen velallisen asemaa parantavien muutosten tai velan lopulliseen vanhentumiseen liittyvien lainsäädäntömuutosten seurauksena.

Konkurssiasiamiehen toimisto pitää oletettavana, että henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumista helpottavat säädösmuutokset kaventaisivat rahoitusmahdollisuuksia. Vakuuksien merkitys kasvaisi, mikä rajoittaisi sellaisten velallisten lainansaantia, joilla ei ole tarjota omia tai läheisten reaalivakuuksia.

Valtakunnanvoudinvirasto pitää selkeää lainsäädäntöä välttämättömänä myös luotonantajalle, koska saatavaan liittyvät riskit olisivat helpommin arvioitavissa eikä epävarmuutta tarvitsisi siirtää korkoihin. Velkavastuun vapauttamisen helpottaminen voisi kuitenkin hieman vaikeuttaa luotonsaantia tai nostaa korkotasoa ja vakuudet voisivat tulla tärkeämmäksi osaksi luotonantoa. Lisäksi julkisvelkojen asema voisi heiketä ja verovelkojen maksukertymät pienentyä.

Valtiokonttorin mukaan luotonantajan riski saatavan osittaisesta menettämisestä kasvaisi, mikäli velkavastuusta vapautuminen helpottuisi entisestään. Tämä saattaisi kiristää luotonannon kriteereitä, vaikeuttaa lainarahoituksen saatavuutta ja nostaa rahoituskustannuksia. Lisäksi Valtiokonttori katsoo, että väärän signaalin antaminen velan takaisinmaksuvelvollisuudesta voi johtaa maksumoraalin rapautumiseen.

Verohallinto katsoo, että velkavastuusta vapautumista helpottavilla säädösmuutoksilla voisi olla vaikutuksia velkarahoituksen hintaan ja se voisi kasvattaa luotonannon riskejä.

3.4.3.4 Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat

Finanssiala ry toteaa, että velkavastuusta vapautumista helpottavat säädösmuutokset vaikeuttaisivat luoton saamista ja vaikutukset kävisivät laajoiksi erityisesti, jos velkavastuusta vapautuminen ulotettaisiin kuluttajavelallisiin. Lisäksi maksumoraali voi heikentyä, jos velallinen vapautetaan käyttämästä ansaintakykyään velkojan hyväksi.

Insolvenssioikeudellinen Yhdistys FILA ry:n mukaan velkavastuusta vapautumisen helpottaminen saattaisi vaikuttaa luoton saatavuuteen ja hintaan sekä luoton vakuusvaatimuksiin.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry toteaa, että velkavastuusta vapautumisen helpottamisen vaikutukset luotonantoon riippuisivat täysin helpotuksen suuruudesta sekä eri työkalujen yhteensovittamisesta. Luotonannon kriteerit ja rahoituksen saaminen ovat jo viime vuosina siinä määrin kiristyneet, että suuria vaikutuksia tuskin olisi, mutta vakuuksiin voisi liittyä suurempia vaatimuksia.

OP Ryhmän mukaan velkavastuusta vapautumisen helpottaminen todennäköisesti heikentäisi yrittäjien mahdollisuutta saada rahoitusta ja nostaisi luoton kustannuksia, koska pankki joutuisi luottopäätöksessään ja luottoriskejä punnitessaan ottamaan

huomioon myös sen mahdollisuuden, että yrittäjä ei itse vastaisi velasta. Riskiä voitaisiin pienentää tiukentamalla vakuusvaatimuksia, mikä omalta osaltaan saattaisi vaikeuttaa luottojen saamista joidenkin yrittäjien kohdalla.

Palkansaajien tutkimuslaitos toteaa, että velkajärjestelyjärjestelmä vaikuttaa keskeisesti: 1) työn tarjontaan, jos velkoja peritään osuutena työtuloista; 2) korkotasoon, sillä velallisen näkökulmasta lempeä järjestelmä tarkoittaa korkeampaa riskiä velkojan näkökulmasta; 3) velkojen määrään ainakin kohdan 2) kautta; ja 4) investointeihin kohdan 3) kautta.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry arvioi, että velkavastuusta vapautumista helpottavat säädösmuutokset eivät merkittävästi vaikuttaisi luotonantoon, koska monet velkavastuuseen jääneet henkilöt eivät usein edes yritä selvittää veloistaan maksamalla niitä takaisin, jos summa on kohtuuton.

Suomen Asianajajaliitto pitää todennäköisenä, että kaikki veloista vapautumista helpottavat muutokset lainsäädännössä nostavat rahoituksen hintaa ja vaikeuttavat rahoituksen saatavuutta. Toisaalta selkeä ja toimiva insolvenssijärjestelmä helpottaa rahoittajan riskiarviointia.

Professori Tuomas Huplin mukaan velkavastuusta vapautumisen helpottaminen vaikuttaisi luotonantoon heikentävästi tai ainakin rahoituksen hintaa nostavasti.

3.4.4 Mahdollisten säädösmuutosten aikataulu

3.4.4.1 Yhteenveto

Yksikään lausunnonantaja ei pidä velkavastuusta vapautumista koskevia säädösmuutoksia kiireellisinä. Enemmistö asiasta lausuneista katsoo, että mahdollisia muutoksia voidaan selvittää ja toteuttaa maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen harmonisointia koskevan direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Osa lausunnonantajista ei pidä sääntelyn muuttamista lainkaan kiireellisenä tai tarpeellisenä.

3.4.4.2 Tuomioistuimet

Varsinais-Suomen käräjäoikeuden mukaan ennen kuin mitään lainsäädäntöuudistusta tehdään, tulisi odottaa maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen harmonisointia koskevan direktiiviehdotuksen valmistumista. Direktiivin täytäntöönpanoon yhteydessä joudutaan todennäköisesti tekemään lainsäädäntömuutoksia, joten samassa yhteydessä voidaan tarvittaessa tehdä myös muita muutoksia.

3.4.4.3 Ministeriöt, valtion virastot ja laitokset

Valtiovarainministeriö pitää tärkeänä, että uutta sääntelyä valmisteltaisiin ensisijaisesti yhdessä muiden EU-maiden kanssa joko osana maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen harmonisoinnista koskevaa direktiiviehdotusta tai jonkun muun EU-hankkeen yhteydessä.

Finnvera Oyj ja *Verohallinto* eivät pidä henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumista koskevan sääntelyn muuttamista lainkaan kiireellisenä tai ylipäänsä tarpeellisenä.

Konkurssiasiamiehen toimisto ei pidä sääntelyn muuttamista lainkaan kiireellisenä tai ylipäänsä tarpeellisenä, koska Suomen nykyinen järjestelmä vastaa maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen harmonisointia koskevan direktiiviehdotuksen edellyttämää mallia.

Valtiokonttori toteaa, että ennen lainsäädäntöuudistukseen ryhtymistä tulee odottaa maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen harmonisointia koskevan direktiivin lopullista hyväksyttyä muotoa.

3.4.4.4 Yhdistykset, intressiorganisaatiot ja asiantuntijat

Finanssiala ry ja *Insolvenssioikeudellinen Yhdistys FILA ry* eivät pidä sääntelyn muuttamista lainkaan kiireellisenä tai ylipäänsä tarpeellisenä. Ainakin mahdolliset muutokset tulisi harkita ja tehdä vasta osana maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen harmonisointia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa.

OP Ryhmä ei pidä sääntelyn muuttamista lainkaan kiireellisenä tai ylipäänsä tarpeellisenä.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, *Suomen Asianajajaliitto*, *Takuusäätiö sr.* ja *Velkaneuvonta ry* katsovat, että säädösmuutokset voidaan toteuttaa maksukyvyttömyysmenettelyjen harmonisoinnista koskevan direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry ei pidä lainsäädännön muuttamista ainakaan kiireellisenä. Perustellumpaa on tarkastella muutostarpeita lähemmin sen jälkeen, kun maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen harmonisoinnista koskevan direktiivin lopullinen sisältö on tiedossa.

Suomen Yrittäjien näkemyksen mukaan maksukyvyttömyyslainsäädännön kokonais-tarkastelu ja -uudistus on perusteltua ajoittaa maksukyvyttömyyslainsäädäntöjen har-monisointia koskevan direktiivin täytäntöönpanon yhteyteen.

Professori Tuomas Hupli ei pidä sääntelyn muuttamista lainkaan kiireellisenä tai yli-päänsä tarpeellisenä.

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

ISSN 1798-7105 (PDF)
ISBN 978-952-259-717-5 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi